

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای کتورش و برنامه ریزی آموزش عالی

برنامه درسی رشته

حقوق قانون گذاری

LEGISLATIVE LAW

مقطع کارشناسی ارشد ناپيوسته

گروه علوم انسانی
پیشنهادی کارگروه تخصصی حقوق

بیت

نام رشته: حقوق قانونگذاری	عنوان گرایش: -
گروه تحصیلی: علوم انسانی	دوره تحصیلی: کارشناسی ارشد ناپیوسته
زیرگروه تحصیلی: حقوق	نوع مصوبه: تدوین
پیشنهادی: کارگروه تخصصی حقوق	تاریخ تصویب: ۱۴۰۷/۰۸/۲۹

برنامه درسی تدوین شده دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته رشته حقوق قانونگذاری، بر اساس تاییدیه شماره ۱۴۰۱/۱۱۶۷۱/دش تاریخ ۱۴۰۱/۰۷/۳۰ شورای تحول و ارتقای علوم انسانی و در جلسه شماره ۹۵۵ به تاریخ ۱۴۰۱/۰۸/۲۹ شورای عالی برنامه ریزی آموزشی به شرح زیر تصویب شد:

ماده یک- این برنامه درسی برای دانشجویانی که پس از تصویب این برنامه درسی در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی پذیرفته می شوند، قابل اجرا است.

ماده دو- این برنامه درسی در سه فصل: مشخصات کلی، جدول های واحدهای درسی و سرفصل دروس تنظیم شده است و برای اجرا در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی پس از اخذ مجوز پذیرش دانشجو از شورای گسترش آموزش عالی و سایر ضوابط و مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ابلاغ می شود.

ماده سه- این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ به مدت ۵ سال قابل اجرا است و پس از آن، در صورت تشخیص کارگروه تخصصی مربوطه، نیاز به بازنگری دارد.

دکتر قاسم عموعابدینی

معاون آموزشی

و دبیر شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

دکتر رضا نقی زاده

مدیر کل دفتر برنامه ریزی آموزش عالی

برنامه ریزی

مشارکت کنندگان در تدوین برنامه:

دکتر حسن وکیلان

عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی و دبیر کمیته حقوق قانون گذاری و مدیر کل لوایح، تدوین و تنقیح قوانین و مقررات

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دکتر سید احمد حبیب نژاد

دانشیار دانشکده حقوق پردیس فارابی دانشگاه تهران و عضو هیأت بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین و دانش آموخته حوزه

علمیه قم

دکتر سید محمد مهدی غمامی

عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق (ع) و عضو هیأت بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین

دکتر احمد مرکز مالگیری

عضو هیأت علمی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی

دکتر باقر انصاری

دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی و سرپرست سابق معاونت تحقیقات، آموزش و حقوق شهروندی معاونت حقوقی

ریاست جمهوری

دکتر مسلم آقایی طوق

دکتری حقوق عمومی و استاد دانشگاه

دکتر مهدی مهدی زاده

دکتری حقوق عمومی و معاون تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری

دکتر محمد جواد ارسطا

دانشیار دانشکده حقوق پردیس فارابی دانشگاه تهران و استاد سطوح عالی حوزه علمیه

دکتر بهزاد پور سید

عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق (ع) و معاون قوانین مجلس شورای اسلامی

دکتر الهام امین زاده

دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران و معاون اسبق حقوقی ریاست جمهوری و نماینده دوره هفتم مجلس شورای

اسلامی

فصل اول

مشخصات کلی برنامه درسی

۱-۱- مقدمه

واقعیت این است که مفهوم قانون همچنان به عنوان یکی از مهمترین چالش های فکری در حوزه حقوق مطرح بوده و مباحث گوناگونی در خصوص قانون و قانون گذاری از عصر مشروطه تا کنون بیان گردیده است. متأسفانه دانش حقوق در کشور ما حول محور قوانین شکل گرفت و مثلاً حقوق مدنی به شرح قانون مدنی یا حقوق تجارت به شرح قانون تجارت و ... پرداختند بدون اینکه قانون بما هو قانون محل بحث های جدی قرار بگیرد. از سوی دیگر مطابق فرمایش مقام معظم رهبری قانون و قانون گذاری به مثابه ریل گذاری برای حرکت بخش های مختلف حاکمیتی بوده و دارای اهمیت فراوانی است ولی به دلیل گفته شده، ادبیات علمی در خصوص خود قانون و تقنین فقیر و نحیف است.

از سوی دیگر در نقشه جامع علمی کشور رشته حقوق در اولویت الف توسعه و تعمیق قرار گرفته است و بدون شک بدون تعمیق و توسعه ادبیات علمی قانون و قانون گذاری نمی توانیم انتظاری برای تحول شایسته در رشته های دیگر حقوق باشیم چون به لحاظ سنتی نظام حقوقی ما بر محور قوانین خاص خود متمرکز است.

به نظر می رسد این رشته می تواند بسترهای لازم را حتی برای تحول رشته های دیگر ایجاد نماید چون بر مبنای اصل دوم و چهارم قانون اساسی، مبنای تقنین در جمهوری اسلامی ایران، شرع مقدس و تراث معظم فقهی است و با تنقیح مبانی و مفاهیم و اصول و قواعد تقنینی، میتوانیم به درک شایسته تری از نظام حقوقی قانون محور خود برسیم.

کنکاش در مناسبات میان فقه و قانون یا اخلاق و قانون و جامعه شناسی و قانون، مبانی دینی قانون گذاری ... نیز می تواند موجب ورود مفاهیم بین رشته ای از دانش های اصیل اسلامی (اخلاق اسلامی / کلام اسلامی / ...) در حوزه تقنین و تقویت بنیان های فلسفه حقوق نیز گردد مخصوصاً که معرفت هایی مانند فلسفه حقوق در بسترهایی خارج از مقتضیات بومی ما شکل گرفته است و لازم است بنیادهای ایرانی اسلامی این معرفت ها نیز مورد تفحص و احیانا بازبینی قرار گیرد.

۱-۲- معرفی و تبیین برنامه درسی

رشته حقوق قانون گذاری در صدد است با استفاده از ظرفیت های پربار تراث دینی و ملی ایجاد، توسعه و تعمیق معرفت در حوزه قانون (به مفهوم عام) و قانون گذاری را بر عهده بگیرد و قصد دارد تا با بازخوانی و بازطراحی ادبیات این حوزه، نظام قانون گذاری شایسته ای را تدوین و تبیین نماید و از این منظر دانش آموختگانی تربیت گردند که با تسلط بر مقتضیات بومی ایرانی - اسلامی، هم آسیب ها و چالش های قانون گذاری کنونی را از منظری علمی درک نمایند و هم برای رفع آن ها بیندیشند. این متخصصین می توانند در دانشگاه، مطالعات خود را با آمادگی بیشتر بر نهادهای مرتبط با قانون گذاری (مانند مجلس شورای اسلامی، شورای نگهبان) یا مراجع وضع سیاست های کلان (مانند شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای عالی فضای مجازی و ...) یا مراجع وضع مقررات (مانند دولت، شوراهای اسلامی موضوع اصل یکصد و یکم قانون

اساسی) متمرکز کرده و در فضای خارجی به عنوان نیروی حرفه‌ای تقنینی در این نهادها و مراکز تحقیقاتی مرتبط، در جهت ارتقای کیفیت قوانین و مقررات به کشورشان خدمت نمایند.

در دهه های اخیر بعضی از دانشگاه‌ها با همکاری مجالس اروپایی و آسیایی اقدام به تدوین سرفصل‌ها و راه‌اندازی دوره‌های کوتاه‌مدت و گرایش‌های دانشگاهی کرده‌اند. به منظور همگامی در تولید مبادی و محصولات شناختی از یک سو و در نظر داشتن گستره موضوعی بالا در همه رشته‌های حقوق، در دوره زمانی کنونی تأسیس این رشته به عنوان یک رشته تخصصی در ایران، ضروری به نظر می‌رسد.

۱-۳- اهداف

این گرایش برای پاسخ به نیازهای زیر تأسیس شده است:

۱. تعمیق و توسعه ادبیات حوزه تقنین مبتنی بر تراث دینی و نیز با توجه به تجربیات موفق بشری در این حوزه
۲. تربیت متخصصین حقوقی با تمحض و تمرکز در امور پارلمانی و قانونگذاری و مقررات گذاری
۳. کاهش فاصله میان مراجع وضع قانون، سیاست های کلی نظام و مقررات با مراکز دانشگاهی
۴. توانمندسازی دانشگاه‌ها و قوه مقننه در توسعه امور و موضوعات تقنینی و پارلمانی
۵. افزایش کارآمدی قوه مقننه در موضوعات مختلف از جمله در حوزه قانون گذاری و نظارت
۶. کاهش هزینه‌های اجتماعی و اقتصادی ناشی از کاستی‌های قانون‌نویسی و قانون گذاری
۷. تناسب و تلازم هرچه بیشتر تقنین با معارف اسلامی و به ویژه فقه اسلامی
۸. ارتقاء نظام مقررات گذاری و ارزیابی تاثیرات اجرایی مقررات

۱-۴- اهمیت و ضرورت تدوین برنامه

بر اساس فرمایش مقام معظم رهبری قانون ریل حرکت همه نهادها می باشد. تقویت این ریل به تقویت این حرکت می انجامد و ضعف و فترت در آن، حرکت را کند و حتی گاهی متوقف می کند.

از سویی دیگر شاهد هزینه های بالای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و حتی امنیتی برخی از تصمیمات مراجع تقنینی یا سیاستگذاری یا مقرراتی می باشیم که قسمتی از این هزینه ها با آسیب شناسی دقیق و تنظیم برخی مناسبات و رعایت اصول و قواعدی اصلا به وجود نمی آید.

قدمت بیش از یکصد ساله مجلس، زمینه مهمی برای ایجاد نظریه‌های درون‌زا در باب فعالیت‌های این نهاد معظم است. این درحالی است که مطالعات منسجم آکادمیک در حوزه مطالعاتی پیرامون این نهاد صورت نپذیرفته است؛ مطالعاتی که ضمن بررسی تاریخ تحولات پارلمانی، مسیر پیش‌رو را آگاهانه هدایت و تمشیت کند. رشته حقوق قانون گذاری با تقویت مطالعات مرتبط با قانون و قانون‌گذاری و توجه به مراجع وضع قانون و سیاست و مقررہ نقایص موجود را مد نظر قرار می‌دهد و با توجه به واقعیت‌های عملی جاری در فضای نهادهای مرتبط، بهترین راهکارها برای ارتقای عملکردی این نهادها را پیشنهاد می‌دهد.

از منظری دیگر خلأ موجود میان فضای پژوهشی و واقعیت‌های جاری در مجالس قانون‌گذاری منجر می‌گردد تا دستاوردهای مطالعات صورت‌پذیرفته، قابلیت اجرا نیابد و در مقابل نیز، در صورت نیاز مجلس به دریافت نظرات اصلاحی در راستای ارتقای سطح عملکرد و رفع نقایص، جامعه علمی نتواند پاسخ درخوری را ارائه دهد. رشته حقوق قانون گذاری برای رفع این نقیصه طراحی شده است

مطالعات بین رشته‌ای از اولویت‌های کنونی نظام آموزش عالی کشور است همچنان که توسعه و تعمیق رشته حقوق از اولویت‌های نقشه جامع علمی کشور است. در این جهت هرچند رشته حقوق قانون‌گذاری ذیل حقوق عمومی - به عنوان نزدیکترین رشته - پیشنهاد شده است، اما علاوه بر عجزین شدن مباحث قانون و قانون گذاری با فقه، این رشته آمیخته‌ای از دستاوردهای رشته‌های تاریخ، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و اقتصاد می‌باشد. وجود عناوین درسی همانند تاریخ تحولات مجلس، جامعه‌شناسی قانون، دیپلماسی پارلمانی، زبان حقوقی و ... بیانگر این موضوع است که هرچند عمده دروس رشته حقوق قانون گذاری به موضوعات حقوقی اختصاص یافته است اما دیگر رشته‌های مرتبط با موضوعات پارلمانی نیز نقش مهمی را در آن، ایفا می‌کنند. این نگرش بین رشته‌ای و منسجم نسبت به پارلمان در هیچ رشته یا گرایش موجودی قابل مشاهده یا اعمال نمی‌باشد.

گستره مباحث مرتبط با قانون گذاری، فقه التقنین، تفسیر قانون، تنقیح قوانین، مقررات گذاری و مبانی نظری قانون‌گذاری... به حدی است که تأسیس یک رشته تازه را ضروری می‌سازد، حال آنکه هیچ کدام از این مباحث، حتی طی یک واحد مستقل در هیچ رشته حقوقی حتی رشته حقوق عمومی به بحث گذاشته نمی‌شود. درس اصول و فنون قانون گذاری به عنوان یک واحد درسی اختیاری در رشته حقوق نیز پاسخ‌گوی این نیاز فراوان نمی‌باشد.

در راستای تقویت جنبه بین‌المللی دانشگاهی نیز ضروری است که دانشگاه‌های معتبر کشور، جهت افزایش اثرگذاری منطقه‌ای و بین‌المللی و با استفاده از ظرفیت نهادهای بین‌المللی مانند اتحادیه مجالس کشورهای اسلامی و مجمع مجالس آسیایی در تقویت و توسعه رشته حقوق قانون گذاری، مشارکت نمایند و حتی به سمت تدوین قوانین یا استانداردهای تقنینی مشترک بروند؛ همچنان که نمونه این تقنین‌های مشترک را در اتحادیه اروپا شاهدیم.

یکی از اهداف و برنامه های اعلام شده وزارت علوم و دانشگاه تهران، ارتباط نزدیکتر دانشگاه با جامعه می باشد. نزدیک کردن دانشگاه و پارلمان به یکدیگر در راستای نفع بردن توأمان دانشگاهیان و پارلمان هدف رشته حقوق قانون گذاری می باشد. در چند دهه اخیر، مجالس قانون گذاری با ارتباط برقرار کردن با مراکز علمی و پژوهشی به ویژه دانشگاه ها، تلاش کرده اند تا از ظرفیت های علمی ایشان، به بهترین نحو استفاده کنند. یکی از پویاها و پیشگامی ها که در سال های اخیر توسط برخی پارلمان ها و دانشگاه های پیشگام، آغاز شده است، برگزاری دوره ها و ایجاد رشته های مطالعات پارلمانی می باشد. این فعالیت آموزشی پژوهشی فاصله میان پارلمان و مراکز علمی را می کاهش دهد و زمینه و بستر مناسبی برای کارآمدسازی پارلمان و تقویت مراکز علمی و پژوهشی و نخبگان متخصص در علوم مرتبط به قانون گذاری به حساب می آید و تلاش می کند تا ذهنیت واقعی از آنچه که در فرایند قانون گذاری اتفاق می افتد را به دانش پژوهان منتقل کند.

از منظر اسلامی سازی محتوای آموزش عالی نیز به نظر می رسد با توجه به ارتباط بسیار نزدیک تقنین و شرع، مسایل و موضوعات زیادی برای رسیدن به تقنین اسلامی باقی مانده است که باید در رشته ای جدا از رشته های موجود مورد بحث و بررسی قرار بگیرد. مناسبات میان فقه و قانون پیچیدگی ها و ظرافت هایی دارد که باید مورد عنایت خاص قرار بگیرد.

از سویی دیگر جهت گیری کلی نهاد قانون گذار در جوامع پویا، حرکت به سوی کارآمدی و عملکرد مطلوب می باشد که از راه های مختلف، این هدف را پی می گیرد. یکی از راهکارهای پیش روی مجالس قانون گذاری و مراجع وضع سیاست ها و مقررات، استفاده از ظرفیت های علمی و پژوهشی در اعمال تغییرات مثبت می باشد. به عبارت دیگر، این مراجع می تواند با سرمایه گذاری در بخش های مطالعاتی و پژوهشی، ضمن توانمند ساختن بدنه اجرایی و ساختار خود، تغییرات رو به جلو و اصلاحات قابل قبولی را در جهت کارآمدی بیشتر فرآورده های خود-قانون، سیاست و مقررات- اعمال نماید و به سمت کارآمدی و مطلوبیت نهایی خروجی های خود رهسپار شوند.

تأسیس رشته حقوق قانون گذاری از یک سو ضمن تقویت غنای علمی پژوهش های آکادمیک، فضای علمی کشور را از پژوهش های غیرمنسجم به سمت پژوهش های کارآمد و کارا در خصوص نهادهای وضع قوانین به معنای عام هدایت خواهد کرد.

این نکته نیز مهم است که فقه و قانون می تواند از مهمترین موضوعات و مسائلی باشد که موجب گفتگوی حوزه و دانشگاه گردد.

نکته مهم دیگر اینکه در حالی که حوزه قضا و قوه قضائیه از طریق دانشگاه علوم قضایی و حوزه اجرا و قوه مجریه از طریق مرکز آموزش مدیریت دولتی، پشتیبانی دانشگاهی می شود، حوزه بسیار مهم قانون گذاری و مقرراتگذاری از خلأیی دانشگاهی رنج می برد که ان شاء الله با تأسیس رشته حقوق قانون گذاری رفع می گردد.

در زمینه میزان انطباق گرایش با سیاست‌های کلان کشور می‌توان گفت علاوه بر اینکه به طور کلی اجرای شایسته همه بندهای سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری ابلاغی ۱۳۹۸/۰۷/۰۶ مقام معظم رهبری (دامه‌ظله) نیازمند تامل و پژوهش‌های مستقلی در ذیل رشته‌ای جدید است، میتوان به طور خاص به بند اول سیاست‌های کلی مزبور اشاره نمود. در بند اول میخوانیم "توجه به موازین شرع به عنوان اصلی‌ترین منشاء قانونگذاری در تنظیم و تصویب طرح‌ها و لوایح قانونی" بدون شک بدون فهم درست از قانون و قانونگذاری و بدون در نظر گرفتن همه جنبه‌های تقنین و نیز بدون شناخت عمیق از مناسبات میان فقه و قانون نمی‌توان بند اول سیاست‌های مارالذکر را به نحو شایسته‌ای اجرایی نمود که در دروس و سرفصل‌ها این نکته مورد توجه قرار گرفته است. یا به عنوان نمونه بند چهارم سیاست‌ها بیان داشته است: «نظارت بر عدم مغایرت یا انطباق قوانین با سیاست‌های کلی نظام با همکاری شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام و تصویب قوانین لازم برای تحقق هر یک از سیاست‌های کلی نظام». از آنجا که یکی از درس‌های این گرایش، درس سیاست‌گذاری عمومی و قانونگذاری است، به نظر می‌رسد این درس بتواند به‌خوبی دانشجویان را با مفهوم سیاست‌های کلی و جایگاه آنها در هرم هنجارهای حقوقی و لزوم انطباق قوانین با سیاست‌های کلی آشنا سازد.

بند ۵ سیاست‌های کلی فوق نیز، چنین مقرر نموده است: «تعیین حدود اختیارات و صلاحیت مراجع وضع قوانین و مقررات با ارائه تعریف روشن و مشخص از «قانون»، «آیین‌نامه»، تصویب‌نامه و بخشنامه موضوع اصل ۱۳۸»، «قانون آزمایشی و اساسنامه موضوع اصل ۸۵»، «برنامه و خط مشی دولت و تصمیمات موضوع اصل ۱۳۴»، «آراء وحدت رویه و ضوابط موضوع اصل ۱۶۱» و سایر مقررات و همچنین طبقه‌بندی و تعیین هرم سیاست‌ها، قوانین و مقررات کشور بر اساس نص یا تفسیر اصول قانون اساسی حسب مورد، از طریق مجلس شورای اسلامی». در رابطه با این بند نیز، به نظر می‌رسد درس مقررات‌گذاری که جزء دروس این گرایش پیش‌بینی شده است، به‌خوبی بتواند دانشجویان را با جایگاه مقررات در سلسله مراتب هنجارهای حقوقی و ارتباط آنها با قوانین آشنا سازد.

۱-۵- ساختار (برنامه‌ریزی) آموزشی رشته

- روش نیازمحور
- روش آرمان‌محور
- روش متمرکز بر توسعه مرزهای دانش
- روش مهارت‌محور (تامین نیازهای جامعه در موضوع مرتبط با برنامه)

این برنامه، بر اساس روش نیاز محور طراحی شده است. حرکت به سمت جامعه‌ای متعالی نیازمند قواعد نوعی و کلی حرکت است و اگر این قوانین که به تعبیر مقام معظم رهبری به مثابه ریل حرکت نظام است دچار نواقص و سستی‌های ماهوی و شکلی باشند بدون شک بر حرکت به سمت جامعه‌ای مطلوب تأثیرات منفی فراوانی دارد و نیز مطمئناً راه رسیدن

به اهدافی که در گام دوم انقلاب بیان شده است را دچار مشکل می نماید. لذا برای تقویت بنیه های این ریل گذاری یعنی مقررات عام اعم از سیاست ها، قوانین و مقررات و در پاسخ به نیاز مبرم در جهت اصلاح فرآیند قانون گذاری و مقررات گذاری و انجام مطالعات دانشگاهی در این زمینه، و برای حذف یا کاهش هزینه های گوناگون اجتماعی اقتصادی سیاسی وضع قوانین و مقررات، سرفصل های رشته حقوق قانون گذاری تدوین شده است.

۱-۶- تعداد و نوع واحدهای درسی

جدول ۱- توزیع واحدها

جمع واحد	نوع دروس
۱۸	دروس تخصصی الزامی
۱۰	دروس تخصصی اختیاری
۴	پایان نامه
۳۲	کل
۴ نیمسال	طول دوره تحصیلی

۱-۷- مهارت، توانمندی و شایستگی دانش آموختگان

جدول ۲- مهارت، توانمندی و شایستگی دانش آموختگان

دروس مرتبط	مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانمندی‌های ویژه
حقوق قانون گذاری تطبیقی، حقوق پارلمانی، مبانی قانون گذاری، متون حقوقی، تاریخ تحولات قانون گذاری، روش تحقیق در حقوق قانون گذاری، مقررات گذاری	تدریس و پژوهش در حوزه قانون گذاری و کارکردهای دیگر مجلس از جمله نظارت
فقه و قانون گذاری، مبانی قانون گذاری، قواعد فقه قانون گذاری	تربیت نیروی انسانی توانمند در حوزه مناسبات قانون گذاری و فقه
اصول و فنون قانون نویسی	تربیت نیروی انسانی متخصص جهت دانشکده های حقوق در درس اصول و فنون قانون گذاری و نیز درس هایی از رشته حقوق عمومی
تدوین و تنقیح قوانین، تفسیر قانون، ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات، قانون گذاری و کسب و کار، قانون گذاری و فناوری حقوقی	به عهده گرفتن سمت‌های کارشناسی تخصصی در مجلس شورای اسلامی (مخصوصا در معاونت قوانین مجلس و معاونت نظارت مجلس) و همچنین نهادهای مقررات گذار (شوراهای عالی و

	شوراهای اسلامی) یا مراجع نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات (سازمان بازرسی کل کشور، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، نهادهای بازرسی سازمانی و ...)
زبان شناسی قانون، تدوین و تنقیح قوانین، فقه و قانون گذاری	به عهده گرفتن سمت های اداری و پژوهشی در مراکز وابسته به مجلس شورای اسلامی از جمله مرکز پژوهش های مجلس، مرکز تحقیقات اسلامی مجلس، کتابخانه و موزه و اسناد مجلس
حقوق بودجه، تحلیل اقتصادی قانون گذاری	به عهده گرفتن سمت های اداری و پژوهشی در دیوان محاسبات که زیر نظر مجلس شورای اسلامی است
جامعه شناسی قانون گذاری، قانون گذاری و حقوق بین الملل	جذب به عنوان هیأت علمی در مراکزی مانند مرکز پژوهش های مجلس که دارای هیأت علمی می باشد
سیاست گذاری عمومی و قانون گذاری، زبان شناسی قانون	به عهده گرفتن سمت های اداری و پژوهشی در مراکز مشورتی - تقنینی نهادهای حاکمیتی، مانند مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام یا مرکز تحقیقات استراتژیک ریاست جمهوری
تدوین و تنقیح قوانین	به عهده گرفتن سمت های اداری و پژوهشی در معاونت های حقوقی ریاست جمهوری
حقوق پارلمانی	به عهده گرفتن سمت های اداری و پژوهشی در معاونت پارلمانی ریاست جمهوری
حقوق پارلمانی	به عهده گرفتن سمت های اداری و پژوهشی در معاونت ها و واحدهای پارلمانی دستگاه های اجرایی و بخش خصوصی
تدوین و تنقیح قوانین	به عهده گرفتن سمت های اداری و پژوهشی در معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری
اصول و فنون قانون نویسی	کسب مهارت های تقنینی همانند نگارش پیش نویس قوانین
مبانی قانون گذاری، اصول و فنون قانون نویسی	به کارگیری به عنوان مشاور نمایندگان به استناد مجوز تبصره ماده ۷۲ قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی
دروس مرتبط	مهارت ها، شایستگی ها و توانمندی های عمومی
مقررات گذاری، اصول و فنون قانون نویسی، تحلیل اقتصادی قانون گذاری ارزیابی، تأثیرات قوانین و مقررات،	کارشناسی امور مقررات گذاری نهادهای مقررات گذار

۱-۸- شرایط و ضوابط ورود به دوره^۱

دانش آموختگان تمامی رشته‌های علوم انسانی در مقطع کارشناسی با اولویت حقوق، فقه و حقوق اسلامی، فقه و مبانی حقوق اسلامی و علوم سیاسی، می‌توانند پس از قبولی در آزمون کارشناسی ارشد، در این گرایش مشغول به تحصیل شوند. به بیان دیگر، به لحاظ رشته‌ای هیچ‌گونه محدودیتی وجود ندارد. دلیل این عدم محدودیت آن است که در مقوله قانون گذاری، موضوعات فنی و تخصصی مختلفی وجود دارد که ورود فارغ التحصیلان رشته‌های مختلف مقطع کارشناسی را به این گرایش، توجیه می‌کند.

۱-۹- وضعیت اساتید مورد نیاز

اساتیدی که در حال حاضر در گرایش حقوق عمومی در مقطع کارشناسی ارشد به تدریس می‌پردازند، برای تدریس دروس پیش‌بینی شده در این گرایش، مناسب هستند. علاوه بر اساتید گرایش فوق، اساتید سایر گرایش‌های حقوقی در مقطع کارشناسی ارشد و همچنین اساتید رشته اقتصاد، جامعه‌شناسی و مدیریت (مخصوصاً گرایش مدیریت دولتی) نیز، می‌توانند برخی از دروس در نظر گرفته شده در این گرایش را تدریس نمایند.

در زمینه تدابیر لازم برای تأمین اساتیدی که بتوانند برنامه جدید را اجرا کنند، می‌توان به اقدامات زیر اشاره کرد: ۱- اعطای فرصت‌های مطالعاتی در خارج از کشور به اساتیدی که تدریس دروس پیش‌بینی شده در این گرایش را بر عهده دارند. ۲- اعطای فرصت مطالعاتی در قالب طرح ارتباط دانشگاه با جامعه. ۳- تلاش برای جذب هیأت علمی در دانشگاه‌هایی که خواهان ارائه این گرایش هستند. ۴- اعزام دانشجویان به خارج از کشور برای تحصیل در رشته‌ها و گرایش‌های مرتبط با این گرایش در مورد زمان‌بندی برای آماده شدن اساتید متناسب با برنامه جدید، می‌توان دو مورد را ذکر نمود: ۱- برخی از اساتیدی که عضو هیأت علمی دانشگاه‌هایی از قبیل دانشگاه تهران، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه علامه طباطبایی، پردیس فارابی دانشگاه تهران، دانشگاه امام صادق (ع)، دانشگاه شیراز، دانشگاه قم، دانشگاه مازندران، و ... هستند و در تدوین سرفصل‌های مربوط به دروس این گرایش همکاری داشته‌اند، آمادگی کامل برای ارائه این درس‌ها را دارند. بدیهی است اساتید این دانشگاه‌ها توانایی تدریس دروس گنجانده شده در این گرایش را از نیمسال نخست سال جاری دارند. ۲- برخی دیگر از اساتید مورد نیاز برای سال‌های آتی را می‌توان از طریق راهکارهای چهارگانه پیشین از قبیل اعطای فرصت

^۱ تبصره: دانشجویانی که رشته مقطع قبلی آنان با این رشته غیرمرتبط می‌باشد بایستی تا ۱۲ واحد را به عنوان دروس جبرانی از میان دروس دوره قبل این رشته را در نیمسال اول تا دوم بگذرانند. انتخاب این دروس به تشخیص گروه آموزشی دانشگاه / موسسه می‌باشد و بایستی شامل دروسی باشد که دانش پایه و اصلی این رشته را در بر بگیرد. تعداد واحدهای جبرانی نیز به تشخیص گروه آموزشی دانشگاه / موسسه و بر مبنای میزان ارتباط رشته با رشته دوره قبلی دانشجو می‌باشد.

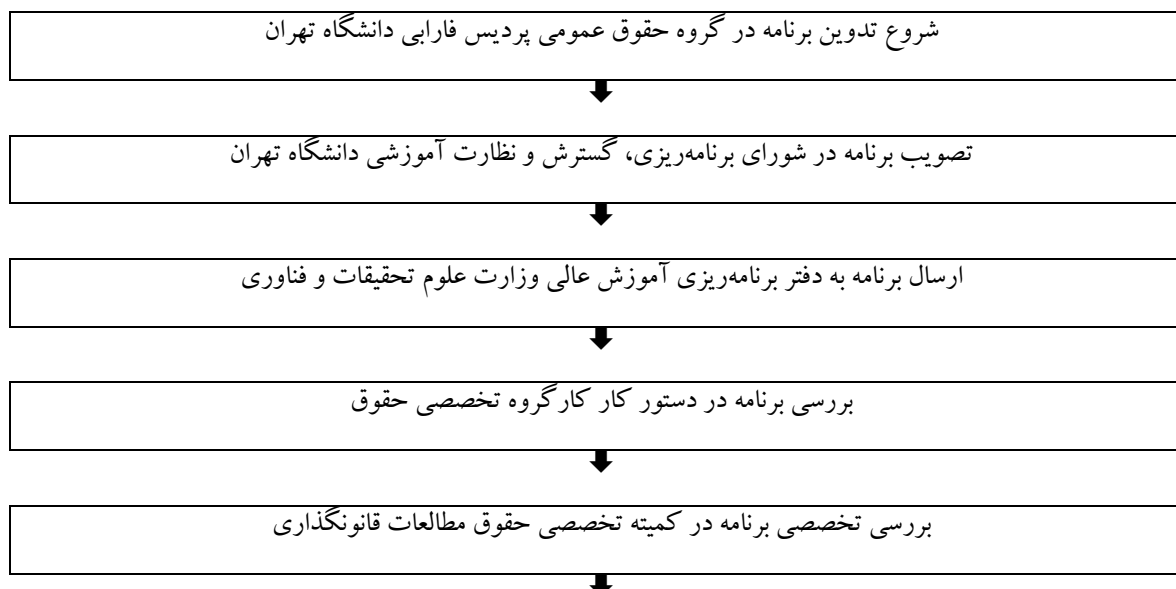
مطالعاتی، اعزام دانشجوی به خارج و ... تأمین نمود. در مورد زمان بندی لازم برای آمادگی اساتید مذکور در این بند، طبیعتاً پس از پایان یافتن فرصت های مطالعاتی، می توان از اساتید مورد نظر بهره گرفت.

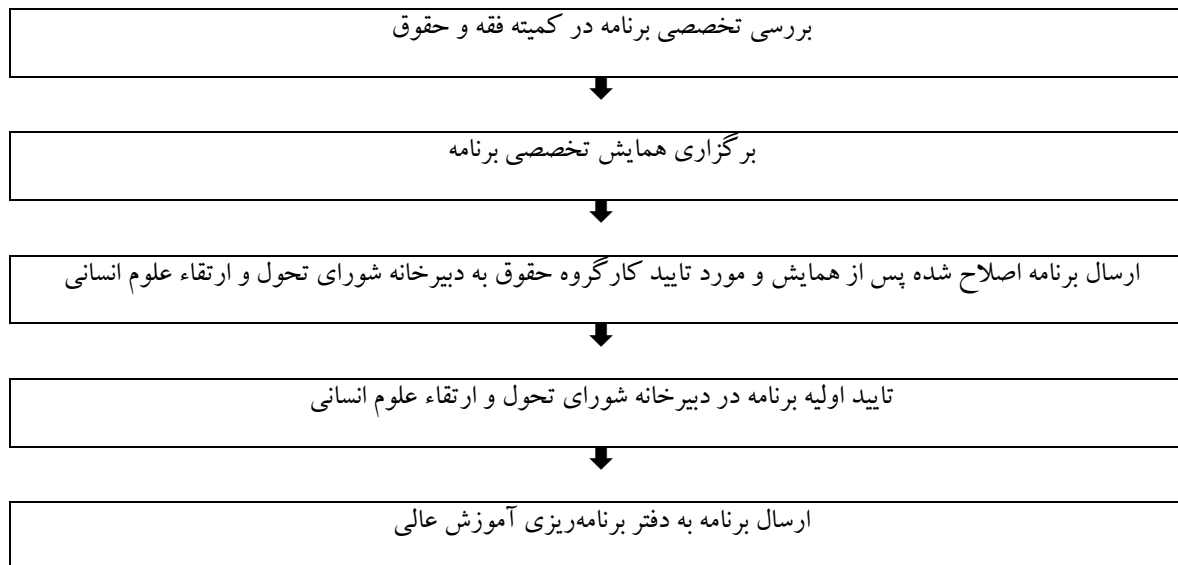
۱-۱۰- مواد آزمون ورودی و ضرایب آنها

جدول ۳- مواد آزمون ورودی و ضرایب آنها

ردیف	مواد آزمون	ضریب
۱	متون حقوقی	۳
۲	حقوق اساسی	۳
۳	حقوق اداری	۳
۴	مقدمه علم حقوق	۲
۵	حقوق مالیه عمومی	۲
۶	اصول و فنون قانون گذاری	۲

۱-۱۱- گام های طی شده برای تدوین برنامه

فصل دوم

جدول عناوین و مشخصات دروس

۲-۱- جدول عناوین و مشخصات دروس

جدول (۱)- جدول کلی واحدهای درسی گرایش حقوق قانون گذاری مقطع کارشناسی ارشد

جمع واحدهای درسی	نوع واحدهای درسی			طول دوره تحصیلی
	پایان نامه	تخصصی اختیاری	تخصصی الزامی	۴ نیمسال
۳۲	۴	۱۰	۱۸	

نکته: ساعت آموزش برای هر واحد نظری ۱۶ ساعت، عملی ۳۲ ساعت، کارگاهی ۴۸ ساعت و کار آموزشی (کارورزی) ۶۴ ساعت است.

جدول (۲) - عنوان و مشخصات کلی دروس تخصصی الزامی

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد (۱-۳ واحد)	نوع واحد			تعداد ساعات		پیش نیاز	هم نیاز
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی		
۱.	حقوق قانون گذاری تطبیقی	۲	☒			۳۲		حقوق پارلمانی	
۲.	مبانی قانون گذاری	۲	☒			۳۲			
۳.	فقه و قانون گذاری	۲	☒			۳۲			
۴.	متون حقوقی	۲	☒			۳۲			
۵.	تدوین و تنقیح قوانین و مقررات	۲	☒			۳۲			
۶.	روش تحقیق در حقوق قانون گذاری	۲	☒			۳۲			
۷.	حقوق پارلمانی	۲	☒			۳۲		اصول و فنون قانون نویسی	
۸.	ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات	۲	☒			۳۲			

هم نیاز	پیش نیاز	تعداد ساعات		نوع واحد			تعداد واحد (۱-۳ واحد)	عنوان درس	ردیف
		عملی	نظری	نظری - عملی	عملی	نظری			
			۳۲			☒	۲	تفسیر قانون	۹.

جدول (۳) - عنوان و مشخصات کلی دروس تخصصی اختیاری

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد (۱-۳ واحد)	نوع واحد			تعداد ساعات		پیش نیاز	هم نیاز
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی		
۱.	حقوق بودجه	۲	☒			۳۲			
۲.	تحلیل اقتصادی قانون گذاری	۲	☒			۳۲			
۳.	قواعد فقه قانون گذاری	۲	☒			۳۲			
۴.	قانون گذاری و کسب و کار	۲	☒			۳۲			
۵.	اخلاق و قانون گذاری	۲	☒			۳۲			
۶.	زبان شناسی قانون	۲	☒			۳۲			
۷.	تاریخ تحولات قانون گذاری	۲	☒			۳۲			
۸.	جامعه شناسی قانون گذاری	۲	☒			۳۲			
۹.	قانون گذاری و فناوری حقوقی	۲	☒			۳۲			

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد (۱-۳ واحد)	نوع واحد			تعداد ساعات		پیش نیاز	هم نیاز
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی		
۱۰.	مقررات گذاری	۲	☒			۳۲			
۱۱.	قانون گذاری و حقوق بین الملل	۲	☒			۳۲			
۱۲.	سیاست گذاری عمومی و قانون گذاری	۲	☒			۳۲			
۱۳.	اصول و فنون قانون نویسی	۲	☒			۳۲			

دروس اختیاری، شامل سیزده درس دو واحدی است که دانشجو ملزم به گذراندن پنج درس از آنها، معادل ۱۰ واحد است.

فصل سوم

ویژگی‌های دروس

عنوان درس به فارسی:		حقوق قانون گذاری تطبیقی	
عنوان درس به انگلیسی:		Comparative Legislation	
دروس پیش نیاز:	حقوق پارلمانی	نوع درس و واحد	پایه ☐ نظری ☒
دروس هم نیاز:			تخصصی ☒ عملی ☐
تعداد واحد:	۲		اختیاری ☐ نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲		رساله / پایان نامه ☐

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با رویکردهای کشورهای مختلف درباره قانون گذاری و مقایسه آنها با یکدیگر با هدف نیل به فهمی عمیق تر درباره حقوق قانون گذاری و کسب توانمندی لازم برای مطالعه در نظام قانون گذاری کشورهای مختلف بویژه مسلمان

اهداف ویژه:

۱. آشنایی با نظام های بزرگ قانون گذاری
۲. آشنایی با نظام قانون گذاری کشورهای مسلمان
۳. آشنایی با تأثیر شکل دولت بر نظام قانون گذاری
۴. آشنا شدن با صلاحیت قانون گذاری در حقوق اساسی تطبیقی
۵. آشنایی با ساختار و اداره مجالس قانون گذاری

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول: کلیات

- ۱- ضرورت مطالعات تطبیقی پیرامون حقوق قانون گذاری
- ۲- اهداف مطالعات تطبیقی حقوق قانون گذاری
- ۳- روش مطالعات تطبیقی پیرامون حقوق قانون گذاری

فصل دوم: نظام های بزرگ قانون گذاری

- ۱- قانون گذاری در نظام های کامن لو
- ۲- قانون گذاری در نظام های رومی- ژرمنی

۳- قانونگذاری در کشورهای مسلمان (عراق، لبنان، سوریه، مصر و پاکستان)

۴- قانونگذاری در سایر نظام های حقوقی (به ویژه نظام های حقوقی آسیای شرقی، آمریکای لاتین و کشورهای آفریقایی)

فصل سوم: تأثیر شکل دولت بر نظام قانونگذاری (مطالعه مواردی همچون ابتکار قوانین، امضای قوانین)

۱- قانونگذاری در نظام های بسیط (فرانسه)

۲- قانونگذاری در نظام های فدرال (ایالات متحده آمریکا و آلمان)

۳- قانونگذاری در نظام های وحدت انضمامی (پادشاهی متحده)

۴- قانونگذاری در نظام های منطقه گرا (ایتالیا)

فصل چهارم: صلاحیت قانونگذاری در حقوق اساسی تطبیقی

۱- صلاحیت عام (انگلستان) و تعریف شده پارلمان در قانونگذاری (فرانسه، ایالات متحده آمریکا)

۲- همه پرسی

۳- فرایند ابتکار قانونگذاری

فصل پنجم: ساختار و اداره مجالس قانونگذاری

۱- تعداد مجالس (تک مجلسی یا دو یا چند مجلسی)

۲- اداره مجلس (شامل مباحثی همچون ریاست، هیأت ریسه، نظام اداری و استخدامی)

۳- کمیسیون های داخلی (بررسی ساختار و نحوه فعالیت)

فصل ششم- نظارت اساسی بر قانونگذاری

۱- الگوهای نظارتی (متمرکز و غیر متمرکز، سیاسی و قضایی، پسینی و پیشینی)

۲- فرایند نظارت اساسی

۳- آثار حقوقی نظارت اساسی

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی

- آقایی طوق، مسلم، تحلیل اقتصادی حقوق اساسی، تهران، خرسندی، ۱۳۹۲.
- پژوهشکده شورای نگهبان، حقوق اساسی کشورهای اسلامی، ۱۳۹۵
- داوید، رنه، نظام های بزرگ حقوقی معاصر، ترجمه سیدحسین صفایی، محمد آشوری و سید عزت الله عراقی، تهران، نظر مرکز دانشگاهی، چاپ ۴، ۱۳۷۹.
- زارعی، محمدحسین، مطالعه تطبیقی مجالس قانونگذاری، تهران، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۴.
- زارعی، محمدحسین و محمد اسدی نژاد، ۱۳۹۶، «بررسی نظری و تطبیقی مجلس دوم قانونگذاری»، مجلس و راهبرد، دوره ۲۴، شماره ۹۰، صص ۳۴-۵.
- شیروی، عبدالحسین، حقوق تطبیقی، تهران، سمت، چاپ ۱۶، ۱۳۹۷.
- عمید زنجانی، عباسعلی، حقوق اساسی تطبیقی: حقوق اساسی کشورهای غربی و کشورهای اسلامی، نشر میزان، ۱۳۹۲
- حسینی، سید ابراهیم، شریعت و تقنین در کشورهای اسلامی، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۶
- قاضی، ابوالفضل، حقوق اساسی و نهادهای سیاسی، تهران، انتشارات میزان، چاپ ۱۵، ۱۳۹۸.
- و کیلیان، حسن، گفتارهایی در قانون و قانونگذاری، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰.
- موسی زاده، ابراهیم، حقوق اساسی کشورهای اسلامی، دانشگاه تهران، ۱۳۹۹
- هیوود، اندرو، سیاست، ترجمه عبدالرحمن عالم، تهران، نشر نی، چاپ ۹، ۱۳۹۸.

ب) منابع غیر فارسی:

- Benoit, Cyril. , Rozengerg, Oliver, 2020, Handbook of Parliamentary Studies, UK, Edward Elgar Publishing.
- Baranger, Denis, 2012, Jus politicum, hors série : le Parlement français et le nouveau droit parlementaire. -. – Dalloz.
- Cheibub, Jose Antonio, 2007, Presidentialism, Parliamentarism and Democracy, Cambridge University.
- Finer, S. E and Bogdanor, V and Rudden, B. 1996, Comparing Constitutions, Oxford University Press.
- Giddins, Philip, 2005, The Future of Parliament, Palgrave Macmillan.

- Guchet, Yves, 1996, Droit parlementaire, *Paris, Economica*.
- Halligan, John, Miller, Robin and John Power, 2007, Parliament in the Twenty-first Century, Melbourne University.
- Halligan, John, Miller, Robin and John Power, 2007, Parliaments in the Twenty-first Century, Melbourne University Press.
- Karpen, Ulrich, 2020, Legislation in European Countries; A Country by Country Guide, Bloomsbury Publishing.
- Kurian, G. T. (eds.), 1989, World Encyclopedia of Parliaments and Legislatures, Fitzroy Dearborn Publishers.
- Morgan, Bronwen and Yeung Karen, 2003, An Introduction to Law and Regulation, Cambridge, Cambridge University Press.
- Pizzorusso, Alessandro (Ed.), 1988, Law in the Making; a Comparative Survey, Springer.
- Salih, Mohamed (Ed.), 2005, African Parliaments, Palgrave Macmillan.
- Silk, P. and Walters, R., 1998, How Parliament Works, Longman, 4th edn.
- Tosi, Silvano, 1996, Diritto Parlamentare, Milano, Giuffre Editore.

عنوان درس به فارسی:		مبانی قانون گذاری	
عنوان درس به انگلیسی:		Foundations of legislation	
دروس پیش نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☒	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☐	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با بنیان های نظری قانون گذاری به عنوان یکی از منابع عمده ایجاد قواعد حقوقی از طریق تبیین مفهوم، مبنا، ویژگی ها، انواع، اهداف و اصول حاکم بر آن بویژه آشنایی با مبانی دینی قانون گذاری

اهداف ویژه:

۱. آشنایی با جایگاه قانون و قانون گذاری در میان مکاتب حقوقی
۲. فراگیری نظریه های قانون گذاری در اسلام
۳. آشنایی قانون گذاری و نظریه های نمایندگی سیاسی
۴. آشنایی با اصول قانون گذاری

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول: کلیات

- ۱- مفهوم قانون و قانون گذاری
  - ۲- مفهوم قانون در اندیشه دینی
  - ۲۳- جایگاه قانون و قانون گذاری در نظریه حقوقی
  - ۳۴- اهمیت قانون و قانون گذاری در نظام های مختلف حقوقی
  - ۴۵- نسبت قانون گذاری با سایر منابع ایجاد قواعد حقوقی
- فصل دوم: جایگاه قانون و قانون گذاری در میان مکاتب مختلف حقوقی

- ۱- مکتب حقوق طبیعی
- ۲- مکتب پوزیتویسم حقوقی
- ۳- مکتب تاریخی حقوق
- ۴- مکتب واقع گرایی حقوق
- ۵- مکتب حقوقی اسلام

۶- سایر مکاتب حقوقی

فصل دوم: نظریه های قانون گذاری در اسلام

۵- نظریه های قانون گذاری در فقه اهل شیعہ

۶- نظریه های قانون گذاری در فقه اهل سنت

فصل سوم: قانون گذاری و نظریه های نمایندگی سیاسی

۷- نظریه انعکاس مینیاتوری

۸- نظریه تفویض

۹- نظریه تراستی یا (اصیل- امین)

فصل چهارم: اصول قانون گذاری

۱- اصول شکلی

۲- اصول ایینی

۳- اصول ماهوی

فصل پنجم: انواع قانون گذاری

۱- قانون گذاری تفویضی

۲- قانون گذاری برنامه ای

۳- قانون گذاری آزمایشی

۴- قانون گذاری نمادین

۵- قانون گذاری اضطراری

۶- انواع دیگر قانون گذاری

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

- ارسطا، محمد جواد

- راسخ، محمد، بنیاد نظری اصلاح نظام قانونگذاری، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی. ۱۳۸۴.
- کلی، جان، تاریخ مختصر نظریه حقوقی در غرب، ترجمه محمد راسخ، نشر نی، ۱۳۸۳.
- غمامی، محمد مهدی و سید محمد میرلوحی، امکان سنجی تبدیل شریعت به قانون، مجله دین و قانون، دوره ششم شماره ۱۹. ۱۹۴-۱۶۹.
- کعبی، عباس، مبانی حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، بسیج دانشجویی دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۴
- فیروزی، داود، مفهوم قانون در ایران معاصر، نشر نی، ۱۴۰۰
- صرامی، سیف الله، منابع قانون گذاری در حکومت اسلامی، بوستان کتاب، ۱۳۸۲
- محمصانی، صبحی رجب، فلسفه قانونگذاری در اسلام، ترجمه اسماعیل گلستانی، آثار اندیشه، ۱۳۸۶.
- مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی، تاملات فقهی در حوزه قانونگذاری، مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۴.
- والدرون، جرمی، قانونگذاری، مفاهیم، نظریه ها و اصول، ترجمه حسن و کیلیان، نگاه معاصر، ۱۳۹۷.
- و کیلیان، حسن، گفتارهایی در قانون و قانونگذاری، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰.
- و کیلیان، حسن، مرکز مالگیری، احمد، مقدمه ای بر فلسفه قانونگذاری، در تکاپوی ارتقای کیفیت قانون، پژوهش حقوق عمومی، سال هجدهم، تابستان ۱۳۹۵.
- و کیلیان، حسن، جایگاه روبه قضایی و قانون به عنوان منابع حقوق در دکتترین حقوقی، پژوهش حقوق عمومی، شماره ۵۸، ۱۳۹۷.
- کدخدایی، عباسعلی؛ جواهری طهرانی، محمد؛ کاوشی در مفهوم و اوصاف قانون، مطالعات حقوقی دولت اسلامی، بهار ۱۳۹۲، سال دوم- شماره ۳
- هارت، هربرت، مفهوم قانون، ترجمه محمد راسخ، نشر نی، ۱۳۹۵.

(ب) منابع انگلیسی:

- Bentham, Jeremy, 1986, An Introduction to the Principles of Morals and Legislation, Oxford, Oxford University Press.
- Benoit, Cyril. , Rozengerg, Oliver, 2020, Handbook of Parliamentary Studies, UK, Edward Elgar Publishing.
- Feeman, M. D. A., & Denis LLOYD of Hampstead, D. L. 2001, LLOYD's Introduction to Jurisrudence, London, Sweet & Maxwell.

- Luce, Robert, 2006, Legislative Principles: The History and Theory of Lawmaking by Representative Government, The Lawbook Exchange, Ltd.
- Pitkin, Hanna, 1967, The Concept of Representation, Berkeley, University of California Press.
- Morgan, Bronwen and Yeung Karen, 2003, An Introduction to Law and Regulation, Cambridge, Cambridge University Press.
- Waldron, J. 1999, Dignity of Legislation, Cambridge, Cambridge University Press.
- Waldron, J. 1999, Law and Disagreement, Oxford, Oxford University Press.
- Wintgens, Luc, J. 2006, Legisprudence: Practical Reason in Legislation, London, Ashgate Publication Company.
- Wintgens, Luc, J. 2016, Legislation in Context: Essays in Legisprudence, UK, Routledge Company.
- Wintgens, Luc, J. 2002, Legisprudence, A New Theoretical Approach to Legislation, Oxford,- Portland, Hart Publishing.
- Wintgens Luc, J. and Oliver-Lalana, A. D., 2013, The Rationality and Justification of Legislation, London, Springer.

عنوان درس به فارسی:		فقه و قانون گذاری	
عنوان درس به انگلیسی:		Jurisprudence and legislation	
دروس پیش نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☒	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری گروه اول ☐	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با رابطه فقه و قانون گذاری و تحلیل فقهی برخی از مهمترین مباحث مربوط به تقنین با توجه به اصل چهارم، هفتاد و دوم و یکصد و دوازدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

اهداف ویژه:

۱. آشنایی با فقه به عنوان مهمترین منبع تقنین
۲. آشنا شدن با رابطه فتوی و قانون
۳. فرا گرفتن منشأ الزام آور بودن قانون
۴. آشنایی با آسیب شناسی و ظرفیت های تقنین بر پایه فقه

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول: مفاهیم، تاریخچه و کلیات

۱- فقه

۱-۱- فقه فردی

۱-۲- فقه اجتماعی و فقه حکومتی

۲- قانون

۲-۱- قانون در اصطلاح فقها

۲-۲- قانون در اصطلاح حقوقدانان

۲-۳- رابطه فقه، حقوق و قانون

۳- تاریخچه قانون گذاری در کشورهای مسلمان

۳-۱- در کشورهای اهل سنت: عثمانی، مصر و ...

۳-۲- در کشور ایران (عصر مشروطه و انقلاب اسلامی)

فصل دوم: قانون گذاری و منابع آن از دیدگاه فقه

۱- حکم شرعی قانون گذاری (جایز یا حرام)

۲- وظیفه مجلس در قانون گذاری بر اساس فقه:

الف- تبیین حکم شرعی، ب- تبیین موضوع حکم شرعی، ج- برنامه ریزی برای حسن اجرای احکام الهی، د- قانون گذاری در مورد موضوعات فاقد حکم ثابت شرعی

۳- منابع تقنین از دیدگاه فقه شیعه و اهل سنت (با تأکید بر منابعی که در زمان حاضر اهمیت بیشتری دارند مانند عقل جمعی یا سیره عقلاء و عرف و مقاصد شریعت)

فصل سوم: رابطه فتوی و قانون

۱- فتوای معیار و بررسی احتمالات مختلف در مورد آن

۲- فتوای معیار در جمهوری اسلامی ایران (بررسی نظریه تفسیری و عملکرد شورای نگهبان)

۳- لزوم مطابقت یا کفایت عدم مغایرت قوانین با فتوای معیار

فصل چهارم: منشأ الزام آور بودن قانون

۱- حکم حکومتی

۲- توافق مردم (میثاق عمومی یا قرارداد اجتماعی)

فصل پنجم: آسیب شناسی تقنین بر پایه فقه

۱- جایگاه تشخیص موضوع و بررسی های کارشناسانه در تقنین (به ویژه در مسائل مستحدثه مانند قراردادهای نفتی، تلفیح مصنوعی، رمز ارزها و ...)

۲- بررسی تجربه جمهوری اسلامی ایران در این زمینه (نقش مصلحت نظام در قانون گذاری)

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

- ارسطو، محمد جواد، فقه اجتماعی، قم، انتشارات مکتب اندیشه، ۱۳۹۹.

- ارسطا، محمد جواد، تحلیل مبانی نظام جمهوری اسلامی ایران، ویراست دوم، انتشارات مجد، ۱۳۹۸
- امامی، مسعود، پژوهش های فقهی در حوزه قانونگذاری، قم، مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۹.
- امامی، مسعود، جدال تعبد و تعقل در فهم شریعت (۳): تقابل دیدگاه های میرزای نائینی و شیخ فضل الله نوری در مشروطیت (۱)، فقه اهل بیت، تابستان ۱۳۸۷، شماره ۵۴، ۱۸۱ تا ۲۲۰.
- امامی، مسعود، جدال تعبد و تعقل در فهم شریعت (۴) تقابل دیدگاه های میرزای نائینی و شیخ فضل الله نوری در مشروطیت (۲)، فقه اهل بیت بهار ۱۳۸۸ - شماره ۵۷، صص ۱۳۲ تا ۱۷۷.
- امینی، علیرضا، فقه و مسأله قانون، پژوهش و حوزه پاییز ۱۳۷۹ - شماره ۳، صص ۵۱ تا ۵۹.
- شفیعی سروستانی، ابراهیم، فقه و قانون گذاری آسیب شناسی قانون گذاری در نظام جمهوری اسلامی، کتاب طه، ۱۳۹۵
- ایزدی، رجب؛ رضائی پناه، امیر، بنیاد و ساختار نظام قانون گذاری و نمایندگی در آرای علمای مشروطه خواه با کانونی بودن آرای شیخ محمد حسین نائینی و شیخ اسماعیل محلاتی، جستارهای تاریخی، بهار و تابستان ۱۳۹۱، شماره ۱، ۲۷ تا ۶۴.
- باقرزاده، احد، فقه و قانون گذاری در اسلام، پژوهش های اعتقادی کلامی، پاییز ۱۳۸۷ - شماره ۱۱، صص ۵۳ تا ۸۶
- تبرائیان، صفاء الدین، مشروطه خواهی و شریعت مداری، تاریخ معاصر ایران، پاییز ۱۳۸۵، شماره ۳۹، صص ۵ تا ۵۲.
- پژوهشکده شورای نگهبان، حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۴۰۰
- جاوید، محمد جواد، قانون و قانون گذاری در آراء اندیشمندان شیعه، تهران، دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۰.
- حاج زاده، هادی، فتوای معیار در قانونگذاری در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران (نگاهی دوباره به مفهوم اعلیت در منظومه فقه حکومتی شیعه)، فقه و اصول پاییز ۱۳۹۴ - شماره ۱۰۲ علمی-پژوهشی، صص ۵۹ تا ۸۸.
- حاجی ده آبادی، احمد، بایسته های تقنین (با نگاهی انتقادی به قانون مجازات اسلامی)، تهران، پوهشگاه فرهنگ و اندیشه، ۱۳۹۵.
- حبیب نژاد، سید احمد؛ حسینی، سید عباس، مناسبات میان قلمرو دین و قانون گذاری با تأکید بر نظریه تطبیق فقه حکومتی، بهار و تابستان ۱۳۹۸، شماره ۷، صص ۱۰۹-۱۲۸.
- حبیب نژاد، سید احمد؛ منصور بروجنی، محمد، بررسی مقایسه ای ماهیت الزام آور قانون، دین و قانون، زمستان ۱۳۹۴، شماره ۱۰، صص ۹۵-۱۱۷.
- حسن پور، شهرام، مفهوم مصلحت و جایگاه آن در قانونگذاری جمهوری اسلامی ایران، دین و ارتباطات زمستان ۱۳۷۷، شماره ۸، صص ۱۴۵ تا ۱۷۶.
- حسینی، سید ابراهیم، شریعت و تقنین در کشورهای اسلامی (ایران، عربستان و پاکستان)، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۶.
- حسینی حنیف، سید احمد، تقنین در ترازوی فقه (با نگاهی ویژه به اجرای فقه امامیه در نظام قضایی افغانستان)، سفیر نور تابستان ۱۳۸۶، شماره ۲، ۷۷ تا ۱۱۰.
- خانی، محمد، نظارت مجتهدان بر قانون اساسی مشروطه نمونه نگاه آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی، پیام بهارستان زمستان ۱۳۸۹، شماره ۱۰، (ویژه نامه تاریخ مجلس)، صص ۲۹۵ تا ۳۰۴.
- خراسانی، رضا، نسبت شریعت و قانون در فقه سیاسی مشروطه، علوم سیاسی - دانشگاه باقرالعلوم (ع) تابستان ۱۳۹۰، سال چهارم - شماره ۵۴، صص ۵۵ تا ۷۸.

- دادمزی، سید مهدی، تاثیر حقوق غربی در قیاس با فقه امامیه بر تدوین قانون مدنی ایران، دانشنامه های حقوقی پاییز ۱۳۹۸ - شماره ۴، صص ۱۷۱ تا ۱۹۰.
- دانش کیا، محمد حسین، بررسی اجرای اصل دوم متمم قانون اساسی مشروطه، مطالعات انقلاب اسلامی بهار ۱۳۸۸، شماره ۱۶، صص ۱۷۹ تا ۲۱۰.
- درخشه، جلال، نسبت قانون و شریعت در اندیشه سیاسی علامه میرزای نائینی، دانش سیاسی پاییز و زمستان ۱۳۸۴ - شماره ۲، صص ۳۹ تا ۶۰.
- راسخ، محمد؛ بخشی زاده، فاطمه، شرع گرایان و قانون در عصر انقلاب مشروطه ایران، حقوقی دادگستری، بهار ۱۳۹۷ - شماره ۱۰۱، صص ۸۵ تا ۱۱۶.
- رحمانی، قدرت الله، غلامی، فهیمه، کدخدامرادی، کمال، بررسی انتقادی درک روشنفکران عصر مشروطه از نسبت فقه و قانون در نظام حقوقی ایران، پژوهشنامه میان رشته‌ای فقهی بهار و تابستان ۱۳۹۹ - شماره ۱۶، صص ۲۱۹ تا ۲۴۲.
- رضوی، سید عباس، مهم ترین چالشهای فقهی عالمان عصر مشروطه در عرصه قانونگذاری، حوزه، خرداد و تیر و مرداد و شهریور ۱۳۸۵، شماره ۱۳۴ و ۱۳۵، صص ۲۱ تا ۱۲۷.
- رضوی، سید عباس، مهم ترین چالشهای فقهی عالمان عصر مشروطه در عرصه قانونگذاری (۲)، حوزه، مهر و آبان ۱۳۸۵، شماره ۱۳۶، صص ۹۱ تا ۱۲.
- رضوی، سید عباس، مهم ترین چالشهای فقهی عالمان عصر مشروطه در عرصه قانونگذاری (۳)، حوزه، آذر و دی ۱۳۸۵، شماره ۱۳۷، صص ۲۴ تا ۹۲.
- زارعی، محمد حسین، نظام قانون گذاری ایران و جایگاه مجمع تشخیص مصلحت، (با تاملی در ماهیت حقوقی سیاست های کلی نظام) راهبرد زمستان ۱۳۸۳، شماره ۳۴، صص ۳۲۰ تا ۳۳۳.
- سماواتی، عباس، موسوی بجنوردی، سید مصطفی، چالشهای تعیین فتوای معیار در قانونگذاری با توجه به آرای امام خمینی (س)، پژوهشنامه متین، پاییز ۱۳۹۹ - شماره ۸۸، صص ۳۹ تا ۶۱.
- شرف الدین، سید حسین؛ نظری، نصرالله، نقش فقه و قانون در قبال عناصر معنایی محیط (باورها، ارزش ها و نگرش های مشترک)، دین و قانون پاییز ۱۳۹۶ - شماره ۱۷، صص ۱۱ تا ۵۰.
- شفیعی سروسناتی، ابراهیم، فقه و قانون گذاری: آسیب شناسی قانون گذاری در نظام جمهوری اسلامی، قم، طه ۱۳۹۵.
- شهیدی، حمیده، جایگاه شرع و عرف در نظام قانون گذاری صدر مشروطیت با تکیه بر اسناد عدلیه (۱۳۲۴ تا ۱۳۳۰ م)، تاریخ پژوهی، زمستان ۱۳۹۸ - شماره ۷۹، ۹۵ تا ۱۱۴.
- صرامی، سیف الله، منابع قانونگذاری در حکومت اسلامی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۲.
- طاهری، محمدعلی؛ خسروی، احمد، مبانی فقهی مصلحت و جایگاه آن در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مطالعات حقوقی دولت اسلامی، زمستان ۱۳۹۱، شماره ۲، صص ۱۷۷ تا ۲۱۷.
- طحان نظیف، هادی؛ احسانی، رضا، خوانشی نو از دیدگاه های تحلیلی نسبت به مفهوم قانون در عصر مشروطه، پژوهشنامه حقوق اسلامی بهار و تابستان ۱۳۹۶ - شماره ۴۵، ۵۷ تا ۸۰.
- عبداللهی، جعفر، رویکرد امتنان در شریعت اسلامی و بازتاب آن در فقه و قانونگذاری ایران، گفتمان فقه و اصول بهار و تابستان ۱۳۹۷، سال سوم - شماره ۳، صص ۳۳ تا ۴۶.

- علاسوند، فربیا، قانون و فتوی: نسب سنجی و فرآیندشناسی، قم، هاجر، ۱۳۹۸.
- علی اکبریان، حسن علی، فتوای معیار در قانون گذاری، دین و قانون، زمستان ۱۳۹۲، شماره ۲، صص ۹۷ تا ۱۱۶.
- علیدوست، ابوالقاسم، فقه و عرف، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۴.
- علیدوست، ابوالقاسم، فقه و عقل، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۷.
- علیدوست، ابوالقاسم، فقه و مصلحت، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۴.
- کعبی، عباس و امینی پژوه، حسین، در جستجوی نظریه‌ای قانونگذاری در آثار برخی از فقیهان معاصر امامیه، مجله حکومت اسلامی، سال بیست و سوم بهار ۱۳۹۷ شماره ۱
- غفاری، هدی، بررسی نسبت میان حاکمیت قانون و حاکمیت شرع در نظام حقوقی مشروطه، پژوهشهای حقوقی، بهار و تابستان ۱۳۹۰ - شماره ۱۹، صص ۲۱۷ تا ۲۴۱.
- غمامی، سید محمد مهدی، جوادیه، علی، میرلوحی، سید محمد، امکان سنجی تبدیل شریعت به قانون، دین و قانون بهار ۱۳۹۷ - شماره ۱۹، صص ۱۶۹ تا ۱۹۴.
- غمامی، سید محمد مهدی؛ حیدری، وحید، بازخوانی فقهی - حقوقی دیدگاه شیخ فضل الله نوری در باب مشروطه و تقنین شریعت، دین و قانون زمستان ۱۳۹۸، شماره ۲۶، صص ۱۴۵ تا ۱۶۳.
- فتاحی، سید محسن، دامنه اختیارات حکومت در جعل قانون از منظر فقه، مطالعات فقه و حقوق اسلامی پاییز و زمستان ۱۳۹۲ - شماره ۹، صص ۸۷ تا ۱۰۸.
- فضلی، عزیزالله؛ رستمی، ولی الله، تقنین عرف و مصلحت در اندیشه علمای مشروطه، پژوهشنامه حقوق اسلامی بهار و تابستان ۱۳۹۰، شماره ۳۳، صص ۲۷ تا ۶۴.
- فیرحی، داود، آستانه‌ی تجدد؛ در شرح تنبیه الامه و تنزیه المله، تهران، نی، ۱۳۹۷.
- فیرحی، داود، مفهوم قانون در ایران معاصر، تهران، نی، ۱۳۹۹
- قربان نیا، ناصر، الزامات تقنین بر پایه فقه، دین و قانون، زمستان ۱۳۹۲ - شماره ۲، صص ۵۹ تا ۷۶.
- کافی، مجید، تعینات اجتماعی فقه و قانون، دین و قانون، پاییز ۱۳۹۶ - شماره ۱۷، صص ۶۹ تا ۹۲.
- گروهی از نویسندگان، تأملات فقهی در حوزه قانون گذاری، قم، مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۴.
- گروهی از نویسندگان، فقه، قانون و اخلاق، کنفرانس بین المللی فقه و قانون، قم، مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۴.
- گروهی از نویسندگان، فقه، قانون و واقعیت‌های اجتماعی، قم، مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۶.
- گروهی از نویسندگان، فقه و قانون: ایده‌ها، پیشنهادها و راه‌حل‌های روشی، قم، زینی، ۱۳۹۲.
- محمدی کرجی، رضا، الزام‌آوری شریعت قبل از تقنین یا تدوین و رابطه آن با اصل حاکمیت قانون، مجلس و راهبرد زمستان ۱۳۹۹ - شماره ۱۰۴، صص ۱۵۵ تا ۱۸۰.
- محمودی، سیدجلال، رویارویی گفتمان سنت گرایی و تجددخواهی در ساحت فقه اسلامی (نگاهی تاریخی به نخستین تلاشها برای تقنین فقه اسلامی و نتایج حاصل از آن)، فقه مقارن، بهار و تابستان ۱۳۹۷ - شماره ۱۱، صص ۱۵۷ تا ۱۷۴.
- ملائی توانی، علیرضا؛ بیگی زاده، مرضیه، بازخوانی مواضع آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی در برابر اصل دوم متمم قانون اساسی مشروطه، مطالعات تاریخ اسلام بهار ۱۳۹۷ - شماره ۳۶، صص ۱۳۳ تا ۱۶۰.

- ملک افضل، محسن، جایگاه مجمع تشخیص مصلحت نظام در فرایند قانون گذاری، حکومت اسلامی تابستان ۱۳۸۶، شماره ۴۴، صص ۶۵ تا ۹۲.
- موسی زاده، ابراهیم، مفهوم «مصلحت نظام» و مرجع تشخیص آن در نظام قانونگذاری جمهوری اسلامی ایران، حکومت اسلامی، بهار ۱۳۸۸، شماره ۵۱، ۵۷ تا ۹۸.
- مؤمنی، عابدین؛ علوی، سید محمود؛ رستمی نجف آبادی، حامد، فلسفه حدود و نقش مصلحت در تقنین آن، حکومت اسلامی بهار ۱۳۹۶، شماره ۸۳، صص ۵۹ تا ۸۶.
- نائینی، محمد حسین، تنبیه الأمه و تنزیه المله، ویراستار: سید جواد ورعی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۳.
- نیکزاد، عباس، جایگاه مصلحت در بستر قانونگذاری حکومت اسلامی، مطالعات راهبردی زنان، پاییز ۱۳۸۵ - شماره ۳۳، صص ۱۳۰ تا ۱۶۱.
- ورعی، سید جواد، نسبت «فقه» و «قانون» در نگاه عالمان دین، دین و قانون پاییز ۱۳۹۶ - شماره ۱۷، صص ۵۱ تا ۶۸.
- وفایی مهر، غلامرضا، جایگاه مجلس قانون گذاری در مشروطیت از دیدگاه آیت الله شیخ عبدالحسین معزّی دزفولی، پیام بهارستان، پاییز و زمستان ۱۳۹۶، شماره ۱۱۲، صص ۹ تا ۱۷.

ب) منابع عربی:

- دوخی، فلاح عبدالحسین، منطقه الفراغ التشريعی: دراسه مقارنه لاهم العناصر المرنه فی الشریعه الاسلامیه، قم، مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص) ۱۳۹۸.
- رافع لیث سعود جاسم القیسی، نظرات فی تقنین الفقه الإسلامی، بیروت، مرکز نماء للبحوث و الدراسات، ۲۰۱۵ م.
- زکی عبد البر، محمد، تقنین الفقه الإسلامی (المبدأ و المنهج و التطبيق)، قطر، اداره الإحياء التراث الإسلامی، ۱۴۰۷ ق.

عنوان درس به فارسی:		متون حقوقی	
عنوان درس به انگلیسی:		Legal texts	
دروس پیش نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☒	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☐	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با مفاهیم اساسی رشته حقوق قانونگذاری به زبان انگلیسی

ب) اهداف ویژه:

۱. آشنایی با تاریخ تحول پارلمان به زبان انگلیسی
۲. آشنا شدن با قانونگذاری و دموکراسی مبتنی بر نمایندگی به زبان انگلیسی
۳. فراگیری اصول قانونگذاری به زبان انگلیسی
۴. فراگرفتن کیفیت قانونگذاری به زبان انگلیسی

پ) مباحث یا سرفصلها:

فصل اول: مفهوم قانونگذاری

فصل دوم: تاریخ تحول پارلمان

فصل سوم قانونگذاری و دموکراسی مبتنی بر نمایندگی

فصل چهارم: اصول قانونگذاری

فصل پنجم: کیفیت قانونگذاری

فصل ششم: قانون نویسی

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

منابع انگلیسی

- Luce, Robert, 2006, Legislative Principles: The History and Theory of Lawmaking by Representative Government, The Lawbook Exchange, Ltd.
- Pitkin, Hanna, 1967, The Concept of Representation, Berkeley, University of California Press.
- Morgan, Bronwen and Yeung Karen, 2003, An Introduction to Law and Regulation, Cambridge, Cambridge University Press.
- Rynearson, A. J, 2013, Legislative drafting, step by step, Durham, North Carolina, Carolina Academic Press.
- Seaward, Paul, 2020, The history of parliament in Handbook of parliamentary studies, Benoit, Cyril and Rozenberg, Oliver, UK, Edward Elgar Publishing.
- Vormans, Wim, 2009, Concerns about the quality of legislation: what kind of problem, what kind of standards? *Erasmus Law Review*, Volum 2, Issue 1, pp: 59-95.
- Waldron, J. 1999, Dignity of Legislation, Cambridge, Cambridge University Press.
- Waldron, J. 1999, Law and Disagreement, Oxford, Oxford University Press.
- Waldron, J. 2005, Legislation, in Philosophy of law and legal theory, Golding, M. P. and Edmundson, W. A., (eds), Malden, Blackwell Publishing Ltd, pp.236-247.
- Waldron, J. 2009, Representative lawmaking, Boston Law Review, Vol 89, pp.334-354.
- Waldron, J. 2006, Principles of legislation, in Richard, W Bauman and Tsvi Kahan(eds), The least examined branch: the role of legislatures in the constitutional state, Cambridge, Cambridge University Press.
- Wintgens, Luc, J. 2006, Legisprudence: Practical Reason in Legislation, London, Ashgate Publication Company.
- Wintgens, Luc, J. 2016, Legislation in Context: Essays in Legisprudence, UK, Routledge Company.
- Wintgens, Luc, J. 2002, Legisprudence, A New Theoretical Approach to Legislation, Oxford, Portland, Hart Publishing.
- Xanthaki, H., 2008, Drafting legislation: art and technology of rules for regulation, UK. Hart Publishing.

عنوان درس به فارسی:		تدوین و تنقیح قوانین و مقررات	
عنوان درس به انگلیسی:		Codification	
دروس پیش نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☒	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☐	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با مفهوم، مبانی، اصول و فنون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات در ایران و سایر کشورهای جهان

ب) اهداف ویژه:

۱. آشنایی با پیشینه تدوین و تنقیح قوانین و مقررات
۲. آشنا شدن با منابع تدوین و تنقیح قوانین و مقررات
۳. فراگرفتن انواع تدوین و تنقیح قوانین و مقررات
۴. آشنایی با فرایند و اصول و فنون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

فصل اول: تعاریف و کلیات

- ۱- مفهوم شناسی "تدوین و تنقیح" قوانین و مقررات (کدیفیکاسیون)
- ۲- چرایی و آثار تدوین و تنقیح قوانین و مقررات
- ۳- موضوع شناسی تدوین و تنقیح قوانین و مقررات
  - ۳-۱- قانون و مصداق‌های آن
  - ۳-۲- مقرر و مصداق‌های آن
  - ۳-۳- رای و نظر و مصداق‌های آن
- ۴- پیشینه تدوین و تنقیح قوانین و مقررات
- ۵- منابع تدوین و تنقیح قوانین و مقررات
- ۶- انواع تدوین و تنقیح قوانین و مقررات
- ۷- نهادهای متولی تدوین و تنقیح قوانین و مقررات
- ۸- لوازم و ابزارهای تدوین و تنقیح قوانین و مقررات

۸-۱- پایگاه ها و سامانه های قوانین و مقررات

۸-۲- نقش فناوری های نوین در تدوین و تنقیح قوانین و مقررات

۸-۳- اصل حاکمیت شرع در تدوین و تنقیح قوانین و مقررات

فصل دوم: فرایند و اصول و فنون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات

۱- گردآوری قوانین و مقررات و اصول و فنون آن

۲- دسته بندی موضوعی قوانین و مقررات و اصول و فنون آن

۳- اعتبار سنجی قوانین و مقررات و اصول و فنون آن

۳-۱- سلسله مراتب هنجارهای حقوقی

۳-۲- انواع نسبت های تنقیحی میان قوانین و مقررات

۳-۳- انواع عدم اعتبار (نسخ صریح، نسخ ضمنی، انقضای زمان، با اجرا منتفی، انتفای موضوع، اصلاح)

۴- قوانین و مقررات تنقیحی و اصول و فنون تهیه و تصویب آن

۵- قانون جامع (کد) و اصول و فنون تدوین و تصویب آن

۵-۱- اصول و فنون انتخاب موضوع قانون جامع

۵-۲- اصول و فنون تعیین ساختار و محتوای قانون جامع

۵-۳- اصول و فنون ماهوی تدوین قانون جامع

۵-۴- اصول و فنون شکلی تدوین قانون جامع (تبویب و شماره گذاری)

۵-۵- مراحل تدوین و تصویب قانون جامع

۶- بایسته های تنقیحی در حین وضع قوانین و مقررات

۷- اصول و فنون تهیه آثار تنقیحی قوانین و مقررات (چاپی و دیجیتال)

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

- ارفعی، عالی، مقایسه شیوه تهیه و ارائه طرح در برخی نظام‌های قانون گذاری، گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های اسلامی مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل: ۸۹۹۶، تاریخ انتشار ۱۳۸۷/۰۳/۰۱.
- انصاری، باقر، اصول و فنون قانون گذاری؛ تنظیم پیش‌نویس طرح‌ها و لوایح، تنقیح و تدوین قوانین، تهران، دادگستر، ۱۳۹۹.
- اسلامی، سید محمد هادی، اصول و فنون قانون گذاری، تهران، جنگل و جاودانه، ۱۳۹۷.
- بریان، گی، تدوین و تنقیح قوانین: فواید و دشواری‌ها/ مترجم: علی اکبر گرجی / مجلس و پژوهش / سال ۱۴ شماره ۵۶
- بیگ زاده، صفر، شیوه نامه نگارش قانون، تهران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲.
- حبیب نژاد، سید احمد، عامری، زهرا، قانون‌نویسی در نظام تقنینی ایران در پرتو مدل‌های پیش‌نویس‌نگاری تقنینی، مجلس و راهبرد تابستان ۱۳۹۹ - شماره ۱۰۲، صص ۲۴۱ تا ۲۶۵.
- رینرسون، آرتور جی، قانون‌نویسی گام به گام، ترجمه آزاده عبدالله زاده شهربابکی، تهران، سمت و مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۹.
- رسولی، محمد اشرف، اصول، روش و فنون قانون گذاری، بی‌جا، سعید، بی‌تا.
- سلطانی، سید ناصر (مترجم)، آیا می‌توان تدوین و تنقیح قوانین را تعریف کرد؟، گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، شهریور ۱۳۸۷، شماره مسلسل ۹۱۵۸
- سلطانی، سید ناصر، علل نافرجامی تدوین قوانین در ایران، گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، آبان ۱۳۸۸، شماره مسلسل ۹۹۵۷
- عامری، فائزه (مترجم)، روشها و ویژگی‌های اصلی تدوین و تنقیح قوانین، گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، اردیبهشت ۱۳۸۸، شماره مسلسل ۹۶۱۶
- مجموعه مقالات همایش یکصدمین سال قانونگذاری، ناشر: مرکز پژوهش‌های مجلس، چاپ اول، پاییز ۱۳۸۶
- مجموعه مقالات فصلنامه اطاع رسانی حقوقی، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، دوره جدید، شماره ۱۱
- منفرد، لیلی (مترجم)، تهیه پیش‌نویس قانون کارآمد، گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، اردیبهشت ۱۳۸۸، شماره مسلسل ۹۶۶۳
- مویل، کوئن جی، ارتقای کارآمدی رویه‌های تقنینی پارلمان، مجموعه مقالات گفتارهایی در قانون و قانون گذاری، تألیف و ترجمه حسن و کیلیان، تهران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۱۳۹۰، صص ۲۷۷-۳۰۳.
- و کیلیان، حسن، نقش نهادهای داخلی مجلس در فرآیند قانونگذاری (مطالعه نظری از منظر تطبیقی)، مجموعه مقالات گفتارهایی در قانون و قانون گذاری، تألیف و ترجمه حسن و کیلیان، تهران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۱۳۹۰، صص ۲۵۳-۲۷۳.

عنوان درس به فارسی:		روش تحقیق در حقوق قانون گذاری	
عنوان درس به انگلیسی:		Research Method of Legislative studies	
دروس پیش نیاز:	ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات	پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☒	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☐	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با روش و چگونگی تحقیق و پژوهش در منابع و اسناد مرتبط با قانون گذاری

ب) اهداف ویژه:

۱. آشنایی با انواع روش تحقیق و مراحل روش تحقیق
۲. آشنا شدن با کتابخانه ها و اسناد پارلمانی
۳. مطالعه در مورد ملاحظات اخلاقی در پژوهش
۴. فراگرفتن روش نقد اندیشه ها و تحلیل متون تقنینی

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول. کلیات

۱. انواع تحقیق (کابردی، بنیادین، توسعه ای ...)
۲. انواع روش تحقیق
۳. مراحل روش تحقیق و تدوین طرحنامه (انتخاب موضوع، بیان مسأله، ضرورت و هدف، پرسش ها، فرضیه ها، سازماندهی، ...)
۴. منابع تحقیق در حوزه قانون گذاری (مصاحبه، پرسشنامه، آثار مکتوب، مشاهده، آمار ...)
۵. ابزارهای نیاز سنجی تقنینی (مطالعات اجتماعی، مطالعات آماری، نظر سنجی، افکار سنجی ...)

فصل دوم. کتابخانه ها و اسناد پارلمانی

۱. کتابخانه های پارلمانی و چگونگی استفاده از کتابخانه های پارلمانی
۲. آشنایی با اسناد پارلمانی و چگونگی استفاده از اسناد پارلمانی
۳. مذاکرات پارلمانی
۳. استفاده از تارنماهای پارلمانی

فصل سوم. ملاحظات اخلاقی در پژوهش

فصل چهارم. روش نقد اندیشه‌ها و تحلیل متون تقنینی

فصل پنجم. کارگاه عملی قانون‌گذاری (تدوین، تفسیر و ...)

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد

آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

- آل کجیاف، حسین، روش تحقیق در علم حقوق با تاکید بر پایان نامه نویسی، تهران، جنگل و جاودانه، ۱۳۹۹.
- امیرحسینی، امین، روش تحقیق در علم حقوق، تهران، اندیشه رشد، ۱۳۹۸.
- پوربخش، سید محمد علی، روش تحقیق در علم حقوق، تهران، میزان، ۱۳۹۶.
- تسلیمی، محمد سعید؛ نوروزی، خلیل؛ حاکمی، محمد امین، نظری انتقادی بر روش‌شناسی در علم حقوق مطالعه موردی: کتاب روش تحقیق در علم حقوق، پژوهش‌نامه انتقادی، ش ۵۷، مرداد ۱۳۹۷، صص ۶۷-۹۰.
- تقی زاده، ابراهیم، امام دادی، علی رضا، روش تحقیق در علم حقوق، تهران، مجد، ۱۳۹۹.
- توحیدی، احمد رضا، قائمی، سید محسن، روش تحقیق در متون و اسناد حقوقی با تاکید بر دانش حقوق عمومی و حقوق بین‌الملل، تهران، مرکز نشر کتاب، ۱۳۹۶.
- جاوید، محمد جواد، روش تحقیق در علم حقوق به زبان ساده، تهران، مخاطب، ۱۳۹۴.
- جعفری لنگرودی، محمد جعفر، صد مقاله در روش تحقیق علم حقوق، تهران، گنج دانش، ۱۳۹۶.
- حافظ نیا، محمد رضا، روش تحقیق در علوم انسانی، تهران، سمت، ۱۳۸۷.
- حبیب نژاد، سید احمد و سمیرا خویننی، الگوی شایسته اداره خوب کتابخانه‌های پارلمانی با تاکید بر وضعیت شناسی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، فصلنامه پژوهش‌های نوین حقوق اداری، تابستان ۱۴۰۰.
- حیاتی، علی عباس، روش تحقیق در علم حقوق؛ نحوه نگارش پایان نامه، تهران، میزان، ۱۳۹۹.
- خلیلی نژاد، روح الله، روش تحقیق در حقوق و علوم سیاسی، تهران، مجد، ۱۳۹۴.
- صبری، نور محمد، درآمدی بر روش تحقیق در حقوق، تهران، میزان، ۱۳۸۸.
- عباسی، بیژن، روش پژوهش در دانش حقوق، تهران، خرسندی، ۱۴۰۰.
- قره باغی، ونوس، اصول پژوهش حقوقی، تهران، مجد، ۱۳۹۴.

- قره باغی، ونوس، روش تحقیق در حقوق، تهران، مجلد، ۱۳۹۱.
- کاتوزیان، ناصر، شیوه تجربی تحقیق در حقوق، تهران، گنج دانش، ۱۳۹۹.
- مک کانویل، مایکل، چویی، وینگ هانگ، روش تحقیق در حقوق، ترجمه نادر هوشمندیار، تهران، هزاره سوم، ۱۳۹۰.
- مؤمنی، مهدی، روش تحقیق در حقوق؛ اصول نظری و عملی، تهران، نویان، ۱۳۹۷.
- نیکبخت، سارا، روش تحقیق در علم حقوق، تهران، عصر قلم، ۱۳۹۶.

ب) منابع لاتین:

- Bhat, P. Ishwara, Idea and Methods of Legal Research, Oxford University Press, 2019.
- Cahillane, Laura, Schweppe, Jennifer, Legal Research Methods: Principles and Practicalities, Clarus Press Ltd, 2016.
- D. Murray, Michael, H. DeSanctis, Christy, Legal Research Methods, Foundation Press, 2009.
- Hirsch Ballin, Ernst, Advanced Introduction to Legal Research Methods, Edward Elgar Pub, 2020.
- McConville, Mike, Hong Chui, Wing, Research Methods for Law, Edinburgh University Press, 2017.
- Paul Lomio. J, Stakemann Spang-Hanssen, Henrik, Legal Research Methods in the U.S. & Europe, Djoef Publishing, 2008.
- van den Bos, Kees, Empirical Legal Research, Edward Elgar Pub, 2020.
- Van Hoecke, Mark, Ost, François, Methodologies of Legal Research: Which Kind of Method for What Kind of Discipline?, Hart Publishing, 2013.
- Watkins, Dawn, Burton, Mandy, Research Methods in Law, Milton Park, Abingdon, Oxon ; New York, NY : Routledge, 2018.
- Yaqin, Anwarul, Legal Research And Writing Methods, Lexis Nexis, 2008.

عنوان درس به فارسی:		حقوق پارلمانی	
عنوان درس به انگلیسی:		Parliamentary law	
دروس پیش نیاز:	اصول و فنون قانون نویسی	پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☒	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☐	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با نهاد پارلمان و شناخت تطبیقی - تحلیلی از سازوکارهای پیچیده و مهمی که این نهاد از طریق آنها کارکردهای خود را اعمال می کند.

ب) اهداف ویژه:

۱. آشنایی با کارکردهای پارلمان
۲. آشنا شدن نظام های انتخاباتی پارلمانی
۳. فراگیری سازوکارهای پاسداری از اجرای قوانین
۴. آشنایی با رابطه پارلمان با سایر قوا و نهادها

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول: تعاریف و کلیات

- ۱- مفهوم پارلمان
- ۲- مفهوم پارلمان تارسیسم
- ۳- قوه مقننه
- ۴- نظام تک مجلسی و دو مجلسی
- ۵- تطور تاریخی نهاد پارلمان در ایران و جهان
- ۶- انواع پارلمان (از نظر ساختار، صلاحیت، قدرت ..)

فصل دوم: کارکردهای پارلمان

- ۱- کارکرد نمایندگی
- ۲- کارکرد قانون گذاری
- ۳- کارکرد نظارتی
- ۴- سایر کارکردها (از قبیل حقانیت بخشی، جامعه پذیری سیاسی، جلوگیری از انباشت نارضایتی و ...)

فصل سوم: نظام های انتخاباتی پارلمانی

۱- نظام انتخاباتی اکثریتی و تناسبی

۲- نظام انتخاباتی تک نام و فهرستی

۳- نظام انتخاباتی یک مرحله ای و دو مرحله ای

فصل چهارم: سازوکارهای پاسداری از اجرای قوانین

۱. نظارت پارلمانی (هیات بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین)

۲. نظارت قضایی

۳. شبه قضایی

فصل پنجم: رابطه پارلمان با سایر قوا و نهادها

۱. رابطه پارلمان با قوای دیگر

۱-۱- در نظام های پارلمانی

۱-۲- در نظام های ریاستی

۱-۳- در نظام های مختلط

۲- رابطه پارلمان با سایر نهادها

۲-۱- احزاب سیاسی

۲-۲- گروه های ذی نفوذ

۲-۳- نهادهای پژوهشی و کتابخانه های پارلمانی

۳- اتحادیه های پارلمانی و گروه های دوستی

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف: منابع فارسی:

آشتیانی، حامد، سجاد فرضی، ساختار، اهداف و مأموریت پارلمان پان آفریقا، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل: ۱۳۹۴، ۱۴۴۶۷.

آقاعبداللهی، ریحانه، پروانه کاشفی، دیپلماسی پارلمانی اتحادیه اروپا ساختار، وظایف و مأموریت پارلمان آلمان، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مسلسل: ۱۴۹۲۲، ۱۳۹۵.

اولسون، دیوید، ام، (۱۳۸۲)، نهادهای مردم سالار قانونگذاری، ترجمه علیرضا طیب، نهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

توپچیانی، محمد، مطالعه تطبیقی شبکه‌های تلویزیونی پارلمانی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل: ۱۴۰۱۲، ۱۳۹۳.

جهانبخش، مصطفی، جواد جریده، رویکرد فراکسیون‌های پارلمانی کشورهای همسایه (افغانستان، پاکستان، ترکمنستان و کویت) در قبال ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مسلسل: ۱۴۵۳۷، ۱۳۹۴.

حبیب نژاد، سید احمد، ماهیت نمایندگی با تکیه بر آموزه‌های اسلامی، فصلنامه تخصصی فقه و حقوق، شماره ۸، بهار ۱۳۸۵

حبیب نژاد، سید احمد و سمیرا خویینی، الگوی شایسته اداره خوب کتابخانه‌های پارلمانی با تأکید بر وضعیت شناسی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، فصلنامه پژوهش‌های نوین حقوق اداری، شماره ۹، فروردین ۱۴۰۰

حبیب نژاد، سید احمد و دیگران، آموزش‌های پارلمانی ابزار کارآمدسازی پارلمان با تأکید بر ایجاد رشته حقوق پارلمانی، مجلس و راهبرد، ش ۹۶، زمستان ۱۳۹۷، صص ۳۷۱-۳۹۶.

حبیب نژاد، سید احمد و تسخیری، محمد صالح، تقنین مشترک کشورهای اسلامی در حوزه حقوق بشردوستانه؛ بایسته‌ها، چالش‌ها و فرصت‌ها، فصلنامه علمی پژوهشی اسلام و غرب، دی ماه ۱۳۹۶

حسینی، سید حسین، اتحادیه مجالس کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی، پارلمان عرب و مجمع پارلمانی ناتو، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مسلسل: ۱۴۸۸۹، ۱۳۹۵.

حسینی، سیدحسین، جایگاه دیپلماسی پارلمانی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، تهران: مخاطب، ۱۳۹۲.

خلیلی، محسن؛ حمیدی، سمیه؛ تحلیل گفتمان مقوله سیاست خارجی در مذاکرات نخستین مجلس شورای ملی مشروطیت، پژوهش‌نامه علوم سیاسی، پاییز ۱۳۹۰ - شماره ۲۴، (از ۷۵ تا ۱۰۶)

خلیلی، محسن؛ مجلس شورای اسلامی و روابط خارجی: نفوذپذیری - تصمیم‌پذیری، پژوهشنامه علوم سیاسی، بهار ۱۳۸۷ - شماره ۱۰، (از ۶۹ تا ۹۶)

دلاورپور اقدم، مصطفی، دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال؛ کاستی‌ها و راه کارهای توانمندسازی دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران، تهران: مجلس و پژوهش، زمستان، شماره هشتاد و هشتم، ۱۳۹۵.

دلاورپور اقدم، مصطفی، محمدحسن معادی روسری، دیپلماسی هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر دیپلماسی پارلمانی تهران: مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌ها، اداره کل هماهنگی و برنامه ریزی پژوهشی، اداره انتشارات و مجله، ۱۳۹۴.

راسخ، محمد، (۱۳۸۴)، بنیاد نظری اصلاح نظام قانونگذاری، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

زارعی، محمد حسین، اسدی نژاد، محمد، بررسی نظری و تطبیقی مجلس دوم قانونگذاری، مجلس و راهبرد، ش ۹۰، تابستان ۱۳۹۶، صص ۵-۳۴.

زارعی، محمد حسین، (۱۳۸۴)، مطالعه تطبیقی مجالس قانونگذاری، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

زارعی، محمد حسین، (۱۳۸۹)، نقش کمیسیون‌های داخلی در نظارت پارلمانی، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

فردی‌پور، سعید، چهارمین کنفرانس رؤسای پارلمان‌های دنیا، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۴۴۰، ۱۳۹۴.

فینستن، هیو، ضرورت کار در کمیسیون‌های پارلمانی و چگونگی آغاز آن، ترجمه مهناز ملکی معیری، مجلس و پژوهش، ش ۵۱، بهار ۱۳۸۵، صص ۱۹۷-۲۱۰.

غمامی، سید محمد مهدی و محسنی، فرید، آسیب شناسی مغایرت‌های تصویب نامه‌های دولت در رسیدگی رئیس مجلس شورای اسلامی، فصلنامه دانش حقوق عمومی، شماره ۳، بهار ۱۳۹۲

گروسی، حسن، (۱۴۰۰)، بایسته‌های پارلمان تک مجلسی و دو مجلسی، تهران، انتشارات مجد.

گروسی، حسن و بابک باصری، تحلیل ساختاری-کارکردی نظام‌های تقنینی تک مجلسی و دو مجلسی؛ جهات توجیهی و نگاه انتقادی؛ فصلنامه دانش حقوق عمومی، شماره ۲۶، زمستان ۱۳۹۸

حسن گروسی و دیگران، شاخص‌های شکلی موثر بر شکل‌گیری پارلمان تک مجلسی یا دو مجلسی، فصلنامه دیدگاه‌های قضایی، شماره ۹۱، پاییز ۱۳۹۹

مشهدی، علی، الگوی پارلمانی عقلانی‌شده؛ با نگاهی به حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، فقه حکومتی، ش ۶، پاییز و زمستان ۱۳۹۷، صص ۹۹-۱۲۰.

والدرون، جرمی (۱۳۹۷)، قانونگذاری: مفاهیم، نظریه‌ها و اصول، ترجمه حسن و کیلیان، تهران: انتشارات نگاه معاصر.

وکیلیان، حسن، (۱۳۹۰)، گفتارهایی در قانون و قانونگذاری، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

ب. منابع انگلیسی:

American Institute of Parliamentarians Fundamentals of Parliamentary Law and Procedure, 2015.

Demeter, Geoige, Demeter's Manual of Parliamentary Law and Procedure, American Institute of Parliamentarians, 2001.

M. Robert, Henry, Parliamentary Law, Appleton-Century-Crofts, 1923

Steven Fish, V. and Kroenig, (2009), The Handbook of National Legislatures, Cambridge, Cambridge University Press.

Martin, Shane: Saalfeld, Thomas: Strom, Kaare, W; (2014), Oxford Handbook of Legislative Studies, Oxford, Oxford University Press

Norton, Philip, (1998), Legislatures and legislators, London: Routledge.

Sidney Bolles, Albert, Stearns Cushing, Luther, The Blue Book of Parliamentary Law; Rules of Proceeding & Debate in Deliberative Assemblies, Sagwan Press, 2018.

عنوان درس به فارسی:		ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات	
عنوان درس به انگلیسی:		Regulatory Impact Assessment	
دروس پیش نیاز:		نوع درس و واحد	
دروس هم نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
تعداد واحد:	۲	تخصصی ☒	عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	اختیاری ☐	نظری-عملی ☐
		رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با مفاهیم، انواع، روش ها، فنون و فرایند ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات

ب) اهداف ویژه:

۱. فراگیری مراحل ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات
۲. آشنا شدن با مهم ترین انواع ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات
۳. آشنایی با فرایند ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات
۴. مطالعه نظام های ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات در برخی از نظام ها (نهادهای، فرایندها، روش ها، فنون و...)

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول - فصل مقدماتی

- ۱-۱. مفهوم ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات
- ۱-۲. ضرورت ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات
- ۱-۳. الزامات متفاوت ارزیابی تأثیرات قوانین با مقررات
- ۱-۴. ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات به مثابه یکی از اجزای نظام مقررات گذاری
- ۱-۵. پیشینه

فصل دوم - مراحل ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات

- ۲-۱. ارزیابی تأثیرات پیشینی (معطوف به آینده)
  - ۲-۲. ارزیابی تأثیرات پسینی (معطوف به گذشته)
- فصل سوم - مهمترین انواع ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات

۳-۱. اقتصادی

۳-۲. اجتماعی

۳-۳. فرهنگی

۳-۴. سیاسی

۳-۵. زیست محیطی

فصل چهارم - فرایند ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات

۴-۱. گردآوری اطلاعات

۴-۲. نظرخواهی (از متخصصان، ذی نفعان و شهروندان)

۴-۳. تحلیل تأثیرات (تحلیل هزینه - فایده، ارزیابی ریسک و...)

۴-۴. تدوین گزارش ارزیابی تأثیرات پیشنهادی قانونی و مقرراتی

۴-۵. ارزشیابی گزارش ارزیابی تأثیرات پیشنهادی قانونی و مقرراتی

فصل پنجم - مطالعه نظام های ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات در برخی از نظام ها (نهادهای، فرایندها، روش ها، فنون و...)

۵-۱. انگلستان

۵-۲. کانادا

۵-۳. ایالات متحده آمریکا

۵-۴. استرالیا

۵-۵. فرانسه

۵-۶. اتحادیه اروپا

فصل ششم - ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات در ایران

۶-۱. ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات در نظام حقوقی موجود

۶-۲. ضرورت ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات در ایران

۶-۳. ملاحظات، اقتضانات و لوازم ارزیابی تأثیرات قوانین و مقررات در ایران

۶-۳-۱. ارزیابی تأثیرات پیشینی قوانین و مقررات

۶-۳-۲. ارزیابی تأثیرات پسینی قوانین و مقررات

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

امامی میبیدی، راضیه و محمد آزادانی، «پیشنهادهایی برای تعبیه ارزیابی سیاست‌ها، قوانین و مقررات در فرایند تصمیم‌گیری»، سیاست‌گذاری عمومی، دوره ۶، شماره ۱، بهار ۱۳۹۹.

امامی میبیدی، راضیه، «اصول عام ارزیابی نظام‌های ارزیابی سیاست»، دانش سیاسی، سال یازدهم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۴، پیاپی ۲۱.

پارکر، دیوید و کالین کرکپاتریک، «ارزیابی پیامدهای مقررات‌گذاری در کشورهای در حال توسعه»، ترجمه مسعود فریادی، اطلاع‌رسانی حقوقی، شماره‌های ۱۷ و ۱۸، سال هشتم، بهار و تابستان ۱۳۸۸.

جلالی، رضا، راهنمای تحلیل نیاز قانون‌گذاری، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۷.

حبیب‌نژاد، سید احمد و احمد تقی‌زاده، «نیازسنجی تقنینی؛ عنصری بایسته در قانون‌گذاری شایسته»، دانش حقوق عمومی، سال هشتم، زمستان ۱۳۹۸، شماره ۲۶.

حلاج، شهرام، «پیشنهاد روشی برای ارزیابی قوانین و مقررات با مطالعه موردی مقررات برگزاری مناقصات»، مجلس و راهبرد، سال بیست‌ودوم، شماره هشتادویک، بهار ۱۳۹۴.

زرشکن‌عابد، زهرا، ارزیابی تأثیرات قانون (ابزاری برای قانون‌گذاری بهتر)، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۷.

فریادی، مسعود. سازوکارهای حقوقی ارزیابی آثار مقررات‌گذاری در نظام حقوقی ایران، تهران: معاونت حقوقی ریاست جمهوری، اداره کل پژوهش و اطلاع‌رسانی، ۱۳۸۹.

کرکپاتریک، کالین و دیوید پارکر (ویراستار)، ارزیابی آثار مقررات‌گذاری؛ به‌سوی مقررات‌گذاری بهتر، ترجمه گروه مترجمان، تهران: خرسندی، [معاونت حقوقی ریاست جمهوری]، ۱۳۹۲.

مرکز مالگیری، احمد، «نسبت ارزیابی تأثیرات و ارزیابی اجرای قانون؛ بررسی موردی گزارش‌های مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در دوره هشتم»، در: دومین همایش نقش پژوهش در فرایند قانون‌گذاری (مجموعه مقالات)، تهران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۳.

وزارت صنعت کانادا، «اقدامات ابتکاری برای سنجش و کاهش بار مقررات»، ترجمه جعفر خیرخواهان و جواد براتی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه مطالعات محیط کسب و کار، شماره مسلسل ۱۲۷۴۵، دی ۱۳۹۱.

وکیلان (تألیف و ترجمه)، گفتارهایی در قانون و قانون‌گذاری (مجموعه مقالات)، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰.

وکیلان، حسن و احمد مرکزالمیری، «فلسفه قانونگذاری: در تکاپوی ارتقای کیفیت قانون»، پژوهش حقوق عمومی، سال هجدهم، شماره ۵۱، تابستان ۱۳۹۵.

ب) منابع غیر فارسی:

Brain, Ciara and Colin Scott, "Regulation, Public Law, and Better Regulation", European Public Law, 17, No. 3, 2011.

Combrade, Bertrand-Léo, L'obligation d'étude d'impact des projets de loi, Paris: Dalloz, 2017.

Ellison, Robin, Red Tape: Managing Excess in Law, Regulation and the Courts, Cambridge: Cambridge University Press, 2018.

European Commission, "Impact Assessment Guidelines", SEC (2009) 92, on http://ec.europa.eu/governance/impact/commission_guidelines/docs/iag_2009_en.pdf.

L.G.D.J (ed.), les études d'impact accompagnant les projets de loi, Paris: LGDJ, 2012.

Mousmouti, Maria, Designing Effective Legislation, Cheltenham: Edward Elgar, 2019.

OECD, "OECD Regulatory Policy Outlook 2018", Paris: OECD Publishing, 2018.

VECD, "Introductory Handbook for Undertaking Regulatory Impact Analysis (RIA)", Version 1. October 2008, Available online at: www.oecd.org/dataoecd/48/14/44789472.pdf.

Verschuuren, Jonathan (ed.), The Impact of Legislation: A Critical Analysis of Ex Ante Evaluation, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

World Bank, "Better Regulation for Growth Program: Governance Frameworks and Tools for Effective Regulatory Reform; Institution for Regulatory Reform", Washington, 2010.

عنوان درس به فارسی:		تفسیر قانون	
عنوان درس به انگلیسی:		Legal Interpretation	
دروس پیش نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☒	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☐	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با اصول، فنون و رویکردهای مختلف در تفسیر قوانین

اهداف ویژه:

۱. آشنایی با مفهوم و انواع تفسیر قانون
۲. فراگرفتن روش های تفسیر قانون
۳. آشنا شدن با پیش فرض های تفسیر قانون
۴. فراگرفتن قواعد تفسیر قوانین
۵. آشنایی با کاربرد اصول فقه در تفسیر قانون

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول: کلیات

- ۱- ضرورت آشنایی با تفسیر قانون
- ۲- اهداف مطالعه تفسیر قانون
- ۳- روش مطالعه در تفسیر قانون
- ۴- ارتباط تفسیر قانون با سایر دانش های علوم انسانی مانند فلسفه و هرمنوتیک

فصل دوم: مفهوم و انواع تفسیر قانون

- ۱- چیستی تفسیر و تفاوت آن با مفاهیم مشابه مانند تأویل
- ۲- ضرورت تفسیر قانون
- ۳- انواع تفسیر (رسمی و غیررسمی، قانونی و قضایی و شخصی)

فصل سوم: روشهای تفسیر قانون

- ۱- متن گرایی
- ۲- قصد گرایی
- ۳- غایت گرایی
- ۴- سایر روشها (تفسیر پویا یا دینامیک و تفسیر عمل گرایانه یا پراگماتیست)

فصل چهارم: پیشفرض های تفسیر قانون

- ۱- حکمت قانونگذار
- ۲- انسجام نظام قانونگذاری
- ۳- منصفانه بودن قوانین
- ۴- تامین غایات شارع مقدس
- ۵- سایر پیشفرضها

فصل پنجم: قواعد تفسیر قوانین

- ۱- قواعد لفظی تفسیر
- ۲- قواعد ساختاری تفسیر
- ۳- قواعد منطقی تفسیر

فصل ششم- تفسیر رسمی قانون در ایران

- ۱- صلاحیت مجلس شورای اسلامی در تفسیر قوانین
- ۲- فرایند ارائه تفسیر رسمی و حدود نظارت شورای نگهبان
- ۳- ویژگی های قوانین تفسیری
- ۴- آثار قوانین تفسیری

فصل هفتم- تفسیر قانون در حقوق تطبیقی

- ۱- نهاد تفسیر قانون در حقوق اساسی تطبیقی
- ۲- روش های تفسیر قوانین
- ۳- آثار قوانین تفسیری

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال	... درصد
آزمون پایان نیم سال	... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی

اینوود، مایکل (۱۳۸۳)، «درآمدی بر هرمنوتیک»، ترجمه نصیر احمد حسینی، نشریه معرفت، شماره ۷۸، صص ۷۵-۸۱.

آقایی طوق، مسلم (۱۳۹۸) «روش های تفسیر قانون اساسی در ایالات متحده آمریکا و مبانی فلسفی آن»، اطلاع رسانی حقوقی، مجموعه مقالات اهدایی به دکتر سیدمحمدهاشمی، خانه اندیشمندان علوم انسانی.

پالمر، ریچارد (۱۳۸۴)، علم هرمنوتیک، ترجمه محمد سعید حنایی کاشانی، چاپ سوم، تهران: نشر هرمس

پژوهشکده شورای نگهبان، مبانی نظرات شورای نگهبان، (سال های گوناگون)

ربانی، محمدحسین (۱۳۸۰) «نقش سیاق در تفسیر»، فصلنامه پژوهش های قرآنی، شماره ۲۸-۲۷، صص ۳۴۱-۳۲۲.

ریکور، پل (۱۳۷۶)، «وظیفه هرمنوتیک»، ترجمه محمد حسین لطیفی، نامه فلسفه، شماره ۲، صص ۴۸-۲۵.

کاتوزیان، ناصر (۱۳۸۳) «اصول منطقی حاکم بر تفسیر قانون اساسی»، حقوق اساسی، شماره ۳، صص ۳۰۸-۳۰۲.

گودریچ پیتر (۱۳۸۳)، «هرمنوتیک حقوقی»، ترجمه بهروز جندقی، نشریه فقه و حقوق، شماره ۲، صص ۲۲۰-۲۱۱.

مرمور، آندره (۱۳۹۰) تفسیر و نظریه حقوقی، ترجمه محمدحسین جعفری و مهسا شعبانی، تهران: مجد

قافی، حسین؛ شریعتی، سعید، (۱۴۰۰)، اصول فقه کاربرد، انتشارات سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

نویخت، حسین (۱۳۸۸) شیوه های تفسیر قوانین مدنی، تبریز: فروزش.

واینسهایمر، جوئل (۱۳۸۱)، «هرمنوتیک یا اصول علم تفسیر»، ترجمه سیما ذوالفقاری، نامه فرهنگ، شماره ۳۹، صص ۶۹-۵۵

هاروی، وان (۱۳۸۲)، «علم هرمنوتیک»، ترجمه محمد ناصحی، نامه حکمت، شماره ۲، صص ۲۷۰-۲۵۳

(ب) منابع انگلیسی

Alienikof A. (1989), "Updating Statutory Interpretation", Michigan Law Review, Vol. 87, pp. 20-66.

Black, Henry Campbell (1911) Handbook on the Construction and Interpretation of the Laws, West Publishing Co.

Bobbitt, Philip, (1984) Constitutional Fate: Theory of the Constitution, Oxford University Press.

Cross, Frank B. (2009) The Theory and Practice of Statutory Interpretation, Stanford University Press.

Dworkin R. (1982), "Law As Interpretation", Texas Law Review, Vol. 60, pp. 527-550.

Elliot, Sheldon (2008) "Techniques of Interpretation", in the Code Napoleon and the Common Law World, Edited by Schwartz, Bernard, New Jersey: The Lawbook LTD.

Eskridge Jr W. & Frickey P. P (1990), "Statutory Interpretation As Practical Reasoning", Stanford Law Review, Vol. 42, pp. 321-384.

Eskridge W. (1987), "Dynamic Statutory Interpretation", University of Pennsylvania Law Review, Vol. 135, pp. 1479-1556.

Friedman L. M (1988), "Some Comments on Legal Interpretation", Poetics Today, Vol. 9, No. 1, pp. 95-102.

Gifford, Donald James (1990) Statutory Interpretation, Law Books Co.

Goldsworthy J. (2006), Interpreting Constitutions; a Comparative Study, Oxford: Oxford University Press.

Haack S. (2005), "On Legal Pragmatism: Where Does The Path of The Law Lead Us?", American Journal of Jurisprudence, Vol. 50, pp. 71-105.

Hirsch Jr E. D (1975), "Current Issues in Theory of Interpretation", The Journal of Religion, Vol. 55, No. 3, pp. 298-312.

Lyons, David (1999) "Original Intent and Legal Interpretation", Australian Journal of Legal Philosophy, Vol.24, pp.1-26.

Macleod, Ian (2005) Legal Method, Palgrave MacMillan.

Miller, Geoffrey P. (1990) "Pragmatics and the Maxims of Interpretation", Wisconsin Law Review, Vol.5.

Scott, Jacob (2008) "Codified Canons and the Common Law of the Interpretation", The Georgetown Law Journal, Vol.98.

Shiner, Roger A. (2005) A Treatise of Legal Philosophy and General Jurisprudence, Springer.

Singh, P. (2008) Principles of Statutory Interpretation, Nagpur: Wadhwa.

Treanor, William Michael (2009) "Against Textualism", Northwestern University Law Review, Vol. 103, No. 2

Wright G. (1987), "On A General Theory of Interpretation: The Betti- Gadamer Dispute In Legal Hermeneutics", American Journal of Jurisprudence, Vol. 32, pp.191-244.

عنوان درس به فارسی:		حقوق بودجه	
عنوان درس به انگلیسی:		Budget law	
دروس پیش نیاز:		نظری ☒	پایه ☐
دروس هم نیاز:		عملی ☐	تخصصی ☐
تعداد واحد:	۲	نظری-عملی ☐	اختیاری ☒
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با اصول؛ فرایندها و احکام بودجه و بودجه ریزی و نقش مجلس در تصویب بودجه و در نظارت بر آن

ب) اهداف ویژه:

۱. اصول بودجه ای و آثار احکام بودجه ای
۲. فرایند تهیه و تدوین لایحه
۳. فرایند رسیدگی و تصویب بودجه
۴. فرایند اجرای بودجه و نظارت بر آن

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول: تعاریف و کلیات

۱- مفهوم شناسی بودجه و بودجه ریزی

۲- ماهیت بودجه

۳- پیشینه بودجه در ایران و جهان

۴- منابع حقوق بودجه

فصل دوم: اصول بودجه ای و

اثار احکام بودجه ای

۱. اصول بودجه ای

۲- آثار احکام بودجه ای

فصل سوم: فرایند تهیه و تدوین لایحه

۱- بخشنامه بودجه

۲- تهیه و تدوین لایحه بودجه

۳. ویژگیهای لایحه بودجه

فصل چهارم: فرایند رسیدگی و تصویب بودجه

۱- سیر رسیدگی بودجه در مجلس

۲- حدود اختیارات و صلاحیت پارلمان در بودجه

فصل پنجم: فرایند اجرای بودجه

۱- صلاحیت قوه مجریه در اجرای بودجه

۲- مراحل اجرای بودجه

فصل ششم: فرایند نظارت بر بودجه

۱- نظارت درونی قوه مجریه بر اجرای بودجه

۲- نظارت بیرونی بر اجرای بودجه

۱-۲- نظارت قوه قضاییه بر اجرای بودجه

۲-۲- نظارت مجلس بر اجرای بودجه

۱-۲-۲- نظارت عام مجلس

۲-۲-۲- نظارت دیوان محاسبات

۱-۲-۲-۲- هیات های مستشاری دیوان محاسبات

۲-۲-۲-۲- گزارش تفریح بودجه

فصل هفتم- آسیب شناسی بودجه و بودجه ریزی در ایران

۱- آسیب شناسی مراحل تهیه لایحه و تصویب بودجه

۲- آسیب شناسی مرحله اجرای بودجه

۳- آسیب شناسی مرحله نظارت بر بودجه

۴. وابستگی بودجه به نفت

۵. فقدان بودجه ریزی عملیاتی

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

ابراهیمی نژاد، مهدی، «اصول تهیه و تنظیم و کنترل بودجه»، کرمان، انتشارات دانشگاه شهید باهنر کرمان.

امامی، محمد، «حقوق مالیه عمومی»، تهران: میزان.

پیرنیا، حسین، مالیه عمومی مالیات‌ها و بودجه»، تهران: انتشارات ابن سینا.

توکل، احمد، «مالیه عمومی»، تهران: انتشارات سمت.

حبیب نژاد، سید احمد، حقوق مالیه عمومی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و پردیس فارابی دانشگاه.

حبیب نژاد، سید احمد و محمد منصوری بروجنی، «تحلیل مبانی و کارکردهای اصل سالیانه بودن بودجه در دوران کنونی»، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حقوق عمومی، دوره ۱۸، شماره ۱۶، زمستان ۱۳۹۵.

حبیب نژاد، سید احمد و محمد منصوری بروجنی، بررسی ابتکار تقنین از سوی نمایندگان مجلس در حدود اصل هفتاد و پنج قانون اساسی، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش حقوق عمومی دانشگاه علامه طباطبائی، شماره ۵۴، بهار ۱۳۹۶.

دادگر، یدالله، «مالیه عمومی و اقتصاد دولت»، تهران: انتشارات دانشگاه تربیت مدرس و نور علم.

رستمی، ولی، «مالیه عمومی»، تهران: انتشارات میزان.

رستمی، ولی و قهوه چیان و حمید، حقوق مالی و محاسباتی، تهران: نشر دادگستر.

رنجبری، ابوالفضل و بادامچی، علی، «حقوق مالی و مالیه عمومی»، تهران: انتشارات مجد.

شیرینی نژاد، علی اکبر، «گستره مالی و ساختار بودجه‌ای ایران»، الگوی منابع و مصارف، تهران: انتشارات نی.

شیرینی نژاد، علی اکبر، «بودجه ریزی در ایران بودجه و پارلمان»، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

کرد بچه، محمد، «نظام بودجه ریزی»، تهران: انتشارات سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور.

گروه نویسندگان، «نقش در حال تحول پارلمان‌ها در فرآیند بودجه»، ترجمه افشین خاکباز، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

لاینت، یان، «بودجه ریزی در جهان، چارچوب حقوقی نظام‌های بودجه‌ای»، ترجمه افشین خاکباز و بهزاد لامعی، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

مصدق، محمد، «اصول و قواعد و قوانین مالیه»، تهران: نشر فرزاد.

موسی زاده، رضا، «مالیه عمومی» تهران: نشر میزان.

مهندس، ابوطالب و مهدی تقوی، «مالیه عمومی»، تهران: انتشارات احمدی.

ب) منابع لاتین:

Krafchik, Warren, and Joachim Wehner, *The Role of Parliament in the Budget Process. Budget Information*, 1999

Lienert, Ian. *Who Controls the Budget: the Legislature or the Executive?* International Monetary Fund. 2005

Pistor, Katharina pistor, "Law In Finance", *jurnal on comparative economics* 41, 2013

GabrielaLidia, Tănase, Difficulties of the Budgeting Process and Factors Leading to the Decision to Implement this Management Tool, Procedia Economics and Finance, Volume 15, 2014.

عنوان درس به فارسی:		تحلیل اقتصادی قانون گذاری	
عنوان درس به انگلیسی:		Economic analysis of legislation	
دروس پیش نیاز:			
دروس هم نیاز:			
تعداد واحد:		۲	
تعداد ساعت:		۳۲	
نوع درس و واحد			
پایه ☐ نظری ☒			
تخصصی ☐ عملی ☐			
اختیاری ☒ نظری-عملی ☐			
رساله / پایان نامه ☐			

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با اصول و مبانی تحلیل اقتصادی قانون گذاری

ب) اهداف ویژه:

۱. آشنایی با مفهوم و مبانی تحلیل اقتصادی
۲. مطالعه ابزارها و اصول تحلیل اقتصادی حقوق
۳. فراگیری تحلیل اقتصادی ساختار قوه مقننه
۴. آشنایی با تحلیل اقتصادی اعمال قوه مقننه

پ) مباحث یا سرفصل ها:

- فصل اول: تعاریف و کلیات
فصل اول- مفاهیم و کلیات
- ۱- مفهوم تحلیل اقتصادی
    - الف- اقتصاد به عنوان علم
    - ب- اقتصاد به عنوان روش
  - ۲- مبانی تحلیل اقتصادی
    - الف- پیش فرضهای تحلیل اقتصادی
      - الف-۱- عقلانیت
      - الف-۲- اولویت بندی گزینه ها
      - الف-۳- کمیابی
    - ب- جایگاه تحلیل اقتصادی در اندیشه حقوقی
      - ۳- پیشینه تحلیل اقتصادی
      - ۴- ۴- مکاتب تحلیل اقتصادی

الف- مکتب شیکاگو

ب- مکتب ییل

ج- مکتب ویرجینیا

فصل دوم: ابزارها و اصول تحلیل اقتصادی حقوق

۱- ابزارهای تحلیل اقتصادی

الف- قانون عرضه و تقاضا

ب- هزینه فایده و هزینه فرصت

ج- کارآمدی

۳- اصول تحلیل اقتصادی حقوق

۲- کاربرد های تحلیل اقتصادی در حقوق

فصل سوم: تحلیل اقتصادی قانون گذاری

۱- تحلیل اقتصادی ساختار قوه مقننه

الف- نظام دو یا چند مجلسی

ب- نظام تک مجلسی

۲- تحلیل اقتصادی اعمال قوه مقننه

الف- سیاست های پولی و بانکی

ب- قانون گذاری

ج- نظارت بر اجرای قانون

د- تنقیح و تدوین

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

- آقایی طوق، مسلم، تحلیل «تحلیل اقتصادی حقوق: (حقوق اساسی)»، تهران، انتشارات خرسندی.
- نعیمی، مرتضی، «درآمدی به تحلیل اقتصادی حقوق»، تهران، انتشارات میزان.
- شاول، استیون، ترجمه محسن اسماعیلی، «مبانی تحلیل اقتصادی حقوق»، تهران، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی.
- دادگر، یدالله، «درآمدی بر تحلیل اقتصادی حقوق»، تهران، انتشارات نور علم.
- دادگر، یدالله، «اصول تحلیل اقتصادی خرد و کلان»، تهران، نشر آماره.
- کوتر، رابرت و یولن، تامس، ترجمه حامد اخوان هزاوه و یدالله دادگر، «حقوق و اقتصاد»، تهران، انتشارات نور علم.
- هلزن، هانس، ترجمه محمد حسین تمدن جهرمی، «نظریه محض حقوق و دولت»، سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- موریس، چارلز و فیلیپس اوئن، ترجمه اکبر کمیجانی، «تحلیل اقتصادی نظریه و کاربرد»، تهران، موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
- آماره، جواد، هرولد وینتر، علی حسین صمدی، حمیدرضا حسین پور، «اقتصاد جرم»، تهران، نشر نور علم.
- بابایی، ایرج، مبانی نظری رویکرد تحلیل اقتصادی حقوق، (۱۳۸۶)، دو فصلنامه حقوق و سیاست، دوره ۹، شماره ۲۳.
- بادینی، حسن، مبانی فلسفی نگرش اقتصادی به حقوق، (۱۳۸۲)، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی (دانشگاه تهران)، شماره ۶۲.
- دادگر، یدالله، آنچه مناسب است حقوقدانان و کارگزاران حقوق از اقتصاد بدانند، (۱۳۹۱)، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۵۸.
- یدادگر، یدالله، پیش درآمدی بر سنتز حقوق و اقتصاد، (۱۳۸۵)، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۴۳.
- فرجی، یوسف، کلیات علم اقتصاد، (۱۳۸۴)، تهران، شرکت چاپ و نشر بازرگانی.
- نصیری اقدم، علی، روش شناسی رونالد کوز در اصلاح نظریه اقتصادی با تاکید بر «ماهیت بنگاه» و «مسئله هزینه اجتماعی»، (۱۳۸۹)، فصلنامه روش شناسی علوم انسانی، سال ۱۶، شماره ۶۲.
- هانسون، جان و هانسون، کاتلین و هارت، ملیسا، حقوق و اقتصاد (بیتا)، ترجمه سید محمدعلی عبداللهی، موسسه ترجمان. مریدی، سیاوش و نوروزی، علیرضا، فرهنگ اقتصادی، (۱۳۷۳)، تهران، نوبهار.

ب) منابع لاتین:

- Berggren, Niclas and Nils Karlson (2003) "Constitutionalism, Division of Power and Transaction Costs", Public Choice, Vol.117, No.1-2, pp.99-124.
- Bradbury, John Charles and Mark Crain (2001) "Legislative Organization and Government Spending: Cross-country Evidence", Journal of Public Economics, Vol.82, pp.309-325.
- Bradbury, John Charles and Mark Crain (2004) "Bicameralism", in Charles K. Rowley and Friedrich Schneider (eds.) Encyclopedia of Public Choice, Vol.1, New York: Kluwer Academic Publishers.
- Bradbury, John Charles and Mark W. Crain (2002) "Bicameral Legislatures and Fiscal Policy", Southern Economic Journal, Vol.68, No.3, pp.646-59.
- Buchanan, James, and Gordon Tullock (1962/1999) The Calculus of Consent- Logical Foundations of Constitutional Democracy, Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Congleton, Roger D. (2003B) "On the Merits of Bicameral Legislatures: Policy Stability within Partisan Politics", Jahrbuch fur Neue Politische Okonomie, Vol.22, pp.29-49.
- Cooter, Robert (2000) The Strategic Constitution, Princeton: Princeton University Press.
- Fisher, Louis (1971) "The Efficiency Side of the Separation of Powers", American Studies, Vol.5, No.2, pp.113-131.

- Friedman D. (2000) Law's Order; What Economics Has to Do with Law and Why It Matters, Princeton: Princeton University Press
- Mercur, Nicholas and Steven G. Medema (2006) Economics and the Law, 2nd Edition, Princeton: Princeton University Press.
- Persson, T. and Tabellini, G. (2003) The Economic Effects of Constitutions, Cambridge: MIT Press.
- R. H. Coase, (Oct., 1960) The Problem of Social Cost, Journal of Law and Economics, Vol. 3.
- Veljanovski, Cento (2006) The Economics of Law, 2nd Edition, London: The Institute of Economic Affairs.
- Wittman, Donald (2006) Economic Foundations of Law and Organization, Cambridge: Cambridge University Press.
- Zerbe, Richard O (1980). "The Problem of Social Cost in Retrospect", Research in Law and Economics, Vol. 2, p. 83-102.

عنوان درس به فارسی:		قواعد فقه قانون گذاری	
عنوان درس به انگلیسی:		Rules of legislative Islamic jurisprudence	
نظری	☒	پایه	☐
عملی	☐	تخصصی	☐
نظری-عملی	☐	اختیاری	☒
		رساله / پایان نامه	☐
تعداد واحد:			۲
تعداد ساعت:			۳۲

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با الزامات و قواعد فقهی حاکم بر وضع و تفسیر و اجرای قوانین و مقررات

ب) اهداف ویژه:

۱. آشنایی با قواعد فقه و کاربردهای آن و تفاوت آن با اصول فقه
۲. بررسی اهمیت قواعد فقه در فقه حکومتی (فقه اجتماعی)
۳. مطالعه ظرفیت های استفاده از قواعد فقه در تقنین

پ) مباحث یا سرفصل ها:

۱. بخش مقدماتی
  - ۱-۱. آشنایی با قواعد فقه و کاربردهای آن و تفاوت آن با اصول فقه
  - ۱-۲. اهمیت قواعد فقه در فقه حکومتی (فقه اجتماعی)
  - ۱-۳. روش استفاده از قواعد فقه در امر قانون گذاری
  - ۱-۴. تحلیل الزام اسناد بالادستی در ابتدای قانون گذاری بر شرع (اصل چهارم قانون اساسی و بند (۱) و (۲) سیاست های کلی نظام قانون گذاری)
  - ۱-۵. تاریخ کاربرد قواعد فقه در نظام حقوقی کشور و مخصوصا در قانون گذاری (برای مثال در قانون مدنی و ...)
  ۲. قواعد کلی
  - ۲-۱. برائت
  - ۲-۲. لاضرر
  - ۲-۳. تامین مصلحت عامه
  - ۲-۴. احترام به کرامت افراد
  - ۲-۵. اضطرار
  - ۲-۶. اهم و مهم
  - ۲-۷. امر به معروف و نهی از منکر
- عدالت

۳. قواعد اختصاصی

۳-۱- عدم ولایت

۳-۲- حفظ نظام، تسلیط

۳-۳- عسر و حرج

۳-۴- ضمان

۳-۵- غرور

۳-۶- قبح عقاب بلا بیان

۳-۷- مقدمه واجب

۳-۸- استیمان

۳-۹- احترام به مال مردم

۳-۱۰- حیا و احیای موات

۳-۱۱- احسان

۳-۱۲- ولایت حاکم بر ممتنع

۳-۱۳- اکراه

۳-۱۴- حرمت اعانه بر اثم

۳-۱۵- الزام

۳-۱۶- نفی سبیل

۳-۱۷- عدالت و انصاف

۴. ظرفیت شناسی، آسیب شناسی و طراحی روش نظام مند استناد به قواعد فقه در امر قانون گذاری

۴-۱- ظرفیت های استفاده از قواعد فقه در تقنین

۴-۲- تحلیل عملکرد شورای نگهبان، مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت نظام

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

سید مصطفی محقق داماد، قواعد فقه بخش عمومی، مرکز نشر علوم علوم اسلامی، ۱۳۹۹

- سید مصطفی محقق داماد، قواعد فقه بخش مدنی، مرکز نشر علوم علوم اسلامی، ۱۳۹۱
- عباسعلی عمید زنجانی، قواعد فقه بخش حقوق عمومی، سمت، ۱۳۹۶
- ابوالحسن محمدی، قواعد فقه، میزان، ۱۳۹۹
- ابی عبدالله محمد بن مکی العاملی، القواعد و الفوائد، مجمع ذخائر اسلامی، ۱۳۹۸
- روح الله شریعتی، قواعد فقه سیاسی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۳
- کاشف الغطاء، تحریرالمجله، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، ۱۳۸۵
- محمد جواد ارسطو، فقه اجتماعی، مرکز پژوهشی مینا، ۱۳۹۹
- سید احمد حبیب نژاد و محمد جواد ارسطو، اصل رحمت در حکمرانی از منظر قرآن کریم، دو فصلنامه علمی پژوهشی قرآن فقه و حقوق اسلامی، شماره سوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۴
- ابراهیم موسی زاده، حقوق عمومی در اسلام، خرسندی، ۱۳۹۳
- ابراهیم شفیع سروستانی، فقه و قانونگذاری، آسیب شناسی قانونگذاری در نظام جمهوری اسلامی، کتاب طه، ۱۳۸۱.
- احد باقرزاده، فقه و قانونگذاری در اسلام، فصلنامه پژوهش های اعتقادی کلامی (علوم اسلامی)، پاییز ۱۳۸۷، شماره ۱۱، صص ۵۳-۸۵
- احمد حاجی ده آبادی، فقه و قانون نگاری، قیاسات ۱۳۷۹ شماره ۱۵ و ۱۶
- سید احمد حبیب نژاد و زهرا عامری، امانی بودن مناصب عمومی در نظام حقوق اساسی ایران با تاکید بر اندیشه علوی، فصلنامه علمی پژوهشی حکومت اسلامی، شماره دوم، تابستان ۹۶
- دهقان، حمید، تاثیر زمان و مکان بر قوانین جزایی اسلام، دین، قم، اول، ۱۳۷۶.
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر، حقوق اسلام، گنج دانش، تهران، بی چا، ۱۳۵۸.
- حسین امینی پژوه، عباس کعبی، در جستجوی نظریه ای قانونگذاری در آثار برخی از فقیهان معاصر امامیه، فصلنامه حکومت اسلامی، دوره ۲۳، شماره ۱ - شماره پیاپی ۸۷، بهار ۱۳۹۷، صفحه ۵۷-۸۴.
- حسنعلی اکبریان، سرفصل های فقه قانونگذاری، فصلنامه دین و قانون، جلد ۵ شماره ۱۸ صفحات ۱۲۸-۱۱۰.
- غمامی، سید محمد مهدی غمامی، امکان سنجی تبدیل شریعت به قانون، فصلنامه دین و قانون، جلد ۶ شماره ۱۹ صفحات ۱۹۴-۱۶۹.

عنوان درس به فارسی:		قانون گذاری و کسب و کار	
عنوان درس به انگلیسی:		Legislation and Business	
دروس پیش نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☐	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☒	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟ سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با مفاهیم مربوط به کسب و کار، قوانین حوزه کسب و کار و الزامات قانون گذاری در حوزه کسب و کار

ب) اهداف ویژه:

۱. آشنایی با انواع کسب و کار و مراحل آن
۲. فراگیری رویکردهای مقرراتگذاری (رگولاسیون) و مقررات زدایی در حوزه کسب و کار
۳. آشنا شدن با اصول و الزامات قانونگذاری در حوزه کسب و کار
۴. آشنا شدن با مشارکت کسب و کارها در قانونگذاری

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول - تعاریف و کلیات

۱. کسب و کار و بنگاه

۲. محیط کسب و کار

۱-۲. محیط اقتصادی

۲-۲. محیط حقوقی (محیط عملیات کسب و کار، روابط استخدامی یا کارگری - کارفرمایی و...)

۲-۳. محیط سیاسی، اجتماعی، فرهنگی

۳. انواع کسب و کار

۱-۳. کسب و کارهای سنتی

۲-۳. کسب و کارهای نو (استارت آپ ها)

۳-۳. کسب و کارهای دیجیتال

۴-۳. سایر

۴. مراحل کسب و کار (شروع، فعالیت و پایان کسب و کار)

۵. حقوق کسب و کار (قوانین و مقررات ناظر بر کسب و کار در مراحل سه گانه، حقوق مالکیت و...)

۶. شاخص های سنجش و پایش محیط کسب و کار

فصل دوم - رویکردهای مقرراتگذاری (رگولاسیون) و مقررات زدایی در حوزه کسب و کار

۱. رویکرد حداکثری

۲. رویکرد حداقلی

۳. رویکرد مداخله متناسب و حمایتگرانه

فصل سوم - اصول و الزامات قانونگذاری در حوزه کسب و کار

۱. آزادی در کسب و کار

۲. ثبات و قابل پیش بینی پذیر کردن محیط کسب و کار

۳. حمایت و رفع موانع کسب و کار

۴. تسهیل مراحل کسب و کار

۵. رفع انحصار و تضمین رقابت

۶. سایر اصول و الزامات (سرعت، انعطاف پذیری و...)

فصل چهارم - مشارکت کسب و کارها در قانونگذاری

۱. ضرورت مشارکت تشکل ها و نهادهای نمایندگی کننده بخش خصوصی

۲. شیوه های مشارکت بخش خصوصی در قانونگذاری

۳. معرفی نهادهایی با حضور اعضای بخش خصوصی برای مشارکت در قانونگذاری

۱-۳. شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی

۲-۳. هیئت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار

۲-۳. کمیته ماده (۱۲) موضوع قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور (کمیته حمایت از کسب و کار)

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

بانک جهانی، «روند فساد اداری و بار مقررات در کشورهای اروپای شرقی و آسیای مرکزی (بر اساس نتایج نظرسنجی محیط کسب و کار و عملکرد بنگاه‌ها)»، (ویرایش دوم)، ترجمه جعفر خیرخواهان و جواد براتی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱-۱۲۷۶۶، مرداد ۱۳۹۳.

بسلی، تیموثی، «قوانین و مقررات و محیط کسب و کار: ماهیت و اثر پروژه سهولت کسب و کار بانک جهانی»، ترجمه الیزابت سلطانی شیرازی و امین نوری کوچی، مجله اقتصادی، شماره‌های ۷ و ۸، مهر و آبان ۱۳۹۶.

جکسون، کایل ای، شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت: گزارش سال ۲۰۱۱، ترجمه حنظلله سلیمانی و محمدرضا حسینی، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۲.

حسینی، سید محمدرضا (گردآورنده، مترجم)، حقوق و اقتصاد کسب و کار: بنیان‌های نظری شاخص سهولت انجام کسب و کار، تهران، چالش، ۱۳۹۶.

داونز، سانتیاگو کروسو و دیگران، «آموزه‌هایی برای بهبود محیط حقوقی کسب و کار»، ترجمه فرید قادری و فاطمه عزیزی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۳۷۵، اردیبهشت ۱۳۹۶.

صمدی، علی حسین، محسن رنانی و رحیم دلالی اصفهانی، «مفهوم و آثار اقتصادی حقوق مالکیت: رویکرد نهادگرایی»، فصلنامه حقوق، دوره ۴۰، ش ۱۰۱، ۱۳۸۹، صص ۱۹۷-۱۸۶.

کوز، رونالد اچ، «ماهیت بنگاه»، ترجمه محمود مشهدی‌احمد، دوفصلنامه برنامه و بودجه، سال سیزدهم، شماره ۱۰۶، بهار و تابستان ۱۳۸۷، صص ۲۱۳-۱۸۷.

مرادی، محمدعلی، محیط کسب و کار: نظریه‌ها، شاخص‌ها و تکنیک‌ها، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۹۳.

مرکز مالگیری، احمد، «مجوززدایی به‌مثابه مقررات زدایی: تحلیل مفهومی مقررات زدایی در ایران»، مجلس و راهبرد، سال بیست و هفتم، شماره یکصد و چهارم، زمستان ۱۳۹۹، صص ۱۸۱-۲۱۴.

_____ «مفهوم مقررات دست‌وپاگیر و تبیین آثار آن بر محیط کسب و کار»، مجلس و راهبرد، سال بیست و سوم، شماره هشتاد و هفت، پاییز ۱۳۹۵، صص ۱۶۳-۲۰۰.

میدری، احمد و اصلاان قودجانی (تألیف و ترجمه)، سنجش و بهبود محیط کسب و کار، تهران: جهاد دانشگاهی، واحد تهران: ۱۳۸۷.

مرکز مالگیری، احمد، الزامات شناسایی قوانین و مقررات محل کسب و کار، راه‌طلایی، ۱۴۰۰.

ب) منابع لاتین:

Cross, Frank B. & Roger LeRoy Miller, *The Legal Environment of Business: Text and Case; Ethical, Regulatory, Global, and Corporate Issues*, South-Western, Cengage Learning, 2012.

Downes, Santiago Croci, Magdalini Konidari and María Antonia Quesada Gámez, "Legal research findings on business regulation and the law", in World Bank, *Doing Business 2016; Measuring Regulatory Quality and Efficiency*, Washington DC, 2015.

Jennings, Marianne M. *Foundations of the Legal Environment of Business*, South-Western, Cengage Learning, 2010.

Lo, Vai Io & Xiaowen Tian, Law and Investment in China: The Legal and Business Environments after WTO Accession, New York, RoutledgeCurzon, 2005.

Mann, Richard A. and Barry S. Roberts, Essentials of Business Law, South-Western, Cengage Learning, 2010.

Meiners, Roger E. and Al H. Ringleb and Frances L. Edwards, The Legal Environment of Business, Mason, South-Western, 2012.

Meiners, Roger E., Al H. Ringleb, Frances & L. Edwards, The Legal Environment of Business, South-Western, Cengage Learning, 2012.

OECD Donor Committee for Enterprise Development, "Supporting Business Environment Reforms: Practical Guidance for Development Agencies", August 2008.

Schou-Zibell, Lotte and Srinivasa Madhur, "Regulatory Reforms for Improving the Business Environment in Selected Asian Economies—How Monitoring and Comparative Benchmarking Can Provide Incentive for Reform", Asian Development Bank, No. 40, January 2010.

Twomey, David P. & Marianne Moody Jennings, Anderson's Business Law and The Legal Environment, South-Western, Cengage Learning, 2011.

World Bank, Doing Business 2018; Equal Opportunity for All, Washington DC, 2017, Available online at: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2018>.

World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2017–2018, Editor: Klaus Schwab and Xavier Sala-i-Martin, Geneva, 2017.

عنوان درس به فارسی:		اخلاق و قانون گذاری	
عنوان درس به انگلیسی:		ethics and Legislation	
دروس پیش نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☐	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☒	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با مناسبات و روابط میان اخلاق و قانون گذاری

ب) اهداف ویژه:

۵. آشنایی شباهت ها و تفاوت های قانون و اخلاق (منشأ، ضمانت اجرا و ...)
۶. بررسی اثر اخلاق بر قانون گذاری در حوزه های مختلف حقوق (مانند مسئولیت مدنی، جرم انگاری، تعهدات و ...)
۷. مطالعه حدود و گستره تقنین قواعد اخلاقی

پ) مباحث یا سرفصل ها:

۱. مفهوم شناسی و کلیات
  - ۱-۱- مفهوم شناسی اخلاق
  - ۱-۲- شباهت ها و تفاوت های قانون و اخلاق (منشأ، ضمانت اجرا و ...)
  - ۳-۱- پیشینه مناسبات اخلاق و قانون
  - ۴-۱- اثر اخلاق بر قانون گذاری در حوزه های مختلف حقوق (مانند مسئولیت مدنی، جرم انگاری، تعهدات و ...)
  - ۵-۱- کارویژه های اخلاق در قانون اساسی
  - ۲- مناسبات اخلاق و قانون
    - ۱-۲- نظریات در خصوص رابطه اخلاق و حقوق (مکتب حقوق طبیعی، مکتب حقوق موضوعه و ...)
    - ۲-۲- نظریات در مورد رابطه میان اخلاق و قانون
    - ۳-۲- مبانی تقنین قواعد اخلاقی
    - ۴-۲- حدود و گستره تقنین قواعد اخلاقی
    - ۵-۲- اخلاق قانون گذاری

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال	... درصد
آزمون پایان نیم‌سال	... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

تیبیت مارک، فلسفه حقوق، مترجم رضایی خاوری حسن، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۸۶.

جورج ادوارد مور، مبانی اخلاق، ترجمه غلامحسین توکلی و علی عسگری یزدی، سمت، ۱۳۸۸

روالد دورکین، حقوق و اخلاق، ترجمه محمد راسخ، فصلنامه تحقیقات حقوقی، دوره ۲، شماره ۲۵-۲۶

سید محمد قاری سید فاطمی، کتاب حقوق بشر معاصر، نگاه معاصر، ۱۳۹۸

سید احمد حبیب نژاد و محمد منصوری بروجنی، ساحت های اخلاق در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر رویکرد

حکومت دینی، فصلنامه علمی پژوهشی فلسفه دین، شماره ۳۹، تابستان ۱۳۹۸

ناصر قربان نیا، حقوق ترجمان اخلاق، فصلنامه نقد و نظر ۱۳۷۷ شماره ۱ و ۲

ناصر قربان نیا، مبادی، قلمرو و زمینه‌های اعتبار تقنین اخلاق، دین و قانون، شماره ۸، تابستان ۱۳۹۴

ناصر کاتوزیان، فلسفه حقوق، گنج دانش، ۱۳۹۸

تامس هورکا، اخلاق غایت‌گرایانه»، دانشنامه فلسفه اخلاق (مجموعه مقالات)، ویراسته پل ادواردز/دونالد ام. بورچرت، مقدمه،

ترجمه و تدوین انشاءالله رحمتی، تهران: سوفیا، ۱۳۹۶

جان. جی. سی. اسمارت، «فایده‌گرایی»، دانشنامه فلسفه اخلاق (مجموعه مقالات)، ویراسته پل ادواردز/دونالد ام. بورچرت، مقدمه،

ترجمه و تدوین انشاءالله رحمتی، تهران: سوفیا، ۱۳۹۶

هربرت هارت، مفهوم قانون، ترجمه محمد راسخ، نشر نی، ۱۳۹۰

اندرو آلتمن، فلسفه حقوق، ترجمه بهروز جندقی سیدابراهیم حسینی، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۶

امیر غنوی، درآمدی بر فقه اخلاق، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۳

مهدی احمدپور، فقه و اخلاق اسلامی: مقایسه‌ای علم‌شناختی، پژوهشگاه فرهنگ و علوم اسلامی، ۱۳۹۵

محمود حکمت نیا، چرایی و چگونگی تقنین اخلاق، فصلنامه دین و قانون، شماره ۹، ۱۳۹۴

جمعی از نویسندگان، فقه، قانون و اخلاق (مجموعه مقالات دومین کنفرانس بین‌المللی اخلاق و قانون)، مرکز تحقیقات اسلامی

مجلس، ۱۳۹۴

سید احمد حبیب نژاد، وجدان جمعی نیروی سازنده قانون اخلاقی، فصلنامه تخصصی دین و قانون، شماره ۸، تابستان ۱۳۹۴

سید محمد مهدی غمامی و جواد محمدی، بایسته‌های حقوقی الزام به اخلاق در قوانین جمهوری اسلامی ایران؛ مطالعه موردی

تلگرام، فصلنامه مطالعات حقوق بشر اسلامی، شماره ۱۲، بهار و تابستان ۱۳۹۶ -

سید محمد مهدی غمامی و جواد محمدی، سازوکارهای الزام به اخلاق در قوانین جمهوری اسلامی، مجله گواه، شماره ۹، پاییز و

زمستان ۱۳۹۸

شهرام کیوان فر، اخلاقی بودن وظیفه اطاعت از قانون، فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۸

Geisler, Norman L. and Frank Turek. Legislating Morality. Minneapolis: Bethany House, .۱۹۹۸

Feinberg, Joel. Problems at the roots of law: essays in legal and political theory. ۲۰۰۳

عنوان درس به فارسی:		زبان شناسی قانون	
عنوان درس به انگلیسی:		legal linguistics	
دروس پیش نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☐	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☒	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی با اقتضات زبان قانون به عنوان زبان علمی تخصصی و ویژگی های آن

ب) اهداف ویژه:

۱. آشنایی با مفهوم زبان شناسی و زبان شناسی قانون و اهمیت آن
۲. آشنا شدن با پیشینه و تحولات زبان شناسی قانون
۳. فراگیری ویژگی های سبکی و ساختاری زبان حقوقی
۴. آشنایی با کارویژه های زبان شناسی قانون

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول: مفهوم شناسی و کلیات زبان شناسی قانون

۱- مفهوم زبان شناسی و زبان شناسی قانون و اهمیت آن

۲- اصول ناظر بر زبان شناسی قانونی

۳- نشانه شناسی زبان قانون و مکاتب زبان شناسی قانون

۴- پیشینه و تحولات زبان شناسی قانون

۵- ارتباط زبان شناسی قانون و زبان شناسی حقوقی و تفاوت های آنها

فصل دوم: ویژگی های سبکی و ساختاری زبان حقوقی

۱- ابزارهای اقناع در مذاکرات تقنینی

۲- منطق در زبان شناسی قانون

۳- مخاطب شناسی زبان قانون

۴- زبان قانون به مثابه یک ابزار ارتباطی

۵- اختلالات زبان قانون

فصل سوم: کارویژه های زبان شناسی قانون

۱- زبان قانون در مرحله وضع قانون

۲- زبان شناسی قانون و تفسیر قانون

۳- بیان حقوقی و نقش آن در دادرسی

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد

آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف- منابع فارسی

آقاگل‌زاده، فردوس، زبان شناسی حقوقی: (قانونی): رویکردی نوین در زبان شناسی کاربردی، بخارا مهر و آبان ۱۳۸۶، شماره ۶۳

آقاگل‌زاده، فردوس، گلفام، ارسلان و فرازنده پور، فائزه، تحلیل زبان شناختی آرای قضایی بر اساس الگوی خلاق: رویکرد حوزه زبان شناسی

حقوقی، پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی، سال اول بهار ۱۳۸۹ شماره ۱

آقا گل زاده، فردوس، زبان‌شناسی حقوقی: تحلیل گفتمان حقوقی، تهران، نویسه پارسی، ۱۳۹۴.

آقا گل زاده، فردوس، زبان‌شناسی حقوقی (نظری و کاربردی)، تهران، علم، ۱۳۹۱.

حبیبی، حسن، منطق حقوقی و انفورماتیک حقوقی، تهران، اطلاعات، ۱۳۷۴.

پورهاشمی، عباس، زبان حقوقی (گفتگو)، انسان و فرهنگ، سال دوم خرداد ۱۳۹۲ شماره ۳ ویژه نامه

روشن، بلقیس و بهبودی، سپیده، توصیف ویژگی‌های نحوی و واژگانی متون حقوق مدنی فارسی، زبان و زبان شناسی، دوره پنجم، بهار و

تابستان ۱۳۸۸ شماره ۹

کرد علیوند، روح‌الدین، زبان شناسی حقوقی، انسان و فرهنگ، سال دوم خرداد ۱۳۹۲ شماره ۳ ویژه نامه «زبان و متن»

مؤمنی، نگار؛ عزیزی، سیروس، زبان‌شناسی حقوقی: درآمدی بر زبان، جرم و قانون، تهران، جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۱.

چارسوق امین، تینا، رتوریک سیاسی در ایران، سازوکارهای افتاع در گفتمان مجلس شورای اسلامی، انتشارات لوگوس، چاپ اول، ۱۳۹۸

ب- منابع انگلیسی

Coulthard, M., & Johnson, A. (2010). The Routledge handbook of forensic linguistics. Routledge.

Coulthard, M., Johnson, A., & Wright, D. (2016). An introduction to forensic linguistics: Language in evidence. Routledge.

Gibbons, J. (2003). Forensic linguistics: An introduction to language in the justice system (pp. 95-112). Oxford: Blackwell.

Husa, J. (2011). Comparative law, legal linguistics and methodology of legal doctrine. Methodologies of Legal Research. Which Kind of Method for What Kind of Discipline, 209-228.

Marcus Galdia, Legal Linguistics, Peter Lang, 2009

Mattila, Heikki E.S (2016). Comparative legal linguistics: language of Law, Latin and modern lingua francas. Routledge.

Bix, Brian, (1996), Law, Language, and Legal Determinacy, Clarendon Press.

Durant, Alan, Leung, Janny HC, (2016), Language and Law: A resource book for students, Routledge.

Freeman, Michael, Smith, Fiona, (2013), Law and Language: Current Legal Issues Volume 15, oxford.

Gibbons, John Peter, (1994), Language and the Law, Routledge.

Kaplan, Jeffrey P, (2019), Linguistics and Law, Routledge

Marmor, Andrei, Soames, Scott, (2011), Philosophical Foundations of Language in the Law, oxford.

Masiola, Rosanna, Tomei, Renato, (2015), Law, Language and Translation: From Concepts to Conflicts, Springer.

Morawetz, Thomas, (2000), Law and Language, Routledge.

Schane, Sanford, (2006), Language and the Law, Bloomsbury.

Tiersma, Peter, Meijes, Tiersma, Peter, Solan, Lawrence, (2012), The Oxford Handbook of Language and Law, oxford

عنوان درس به فارسی:		تاریخ تحولات قانون گذاری	
عنوان درس به انگلیسی:		Evolutionary History of legislation	
دروس پیش نیاز:		نوع درس و واحد	پایه ☐ نظری ☒
دروس هم نیاز:			تخصصی ☐ عملی ☐
تعداد واحد:	۲		اختیاری ☒ نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲		رساله / پایان نامه ☐

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با ادوار مختلف قانون گذاری و تکامل آن

ب) اهداف ویژه:

۱. سیر تحول مفهوم قانون و قانون گذاری
۲. تاریخ قانون گذاری در عصر پیشامدرن
۳. تاریخ قانون گذاری در عصر مدرن
۴. تاریخ قانون گذاری در ایران

پ) مباحث یا سرفصل ها:

- فصل اول: سیر تحول مفهوم قانون و قانون گذاری
 فصل دوم: تاریخ قانون گذاری در عصر پیشامدرن
 فصل سوم: تاریخ قانون گذاری در عصر مدرن
 فصل چهارم: تاریخ قانون گذاری در ایران (قبل و بعد از اسلام)
 فصل پنجم: تاریخ قانون گذاری در ایران معاصر

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد
 آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

- آل داود، علی، نخستین کوشش های قانون گذاری در ایران، تهران، سخن، ۱۳۹۷.
- اتحادیه، منصوره (نظام مافی)، احزاب سیاسی در مجلس سوم، تهران: تاریخ ایران، ۱۳۷۱.
- اتحادیه، منصوره (نظام مافی)، پیدایش و تحول احزاب سیاسی مشروطیت (دوره اول و دوم مجلس شورای ملی)، تهران: گستره، ۱۳۶۱.
- اتحادیه، منصوره (نظام مافی)، مجلس و انتخابات از مشروطه تا پایان قاجاریه، تهران، تاریخ ایران، ۱۳۷۵.
- اتحادیه، منصوره؛ کاظم بیگی، محمد علی؛ ترابی فارسانی، سهیلا، «تاریخ مجالس و قانون گذاری در ایران»، کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، ش ۱۴۷، مرداد ۱۳۸۹، صص ۵-۱۳.
- احسان پور، سید رضا؛ احدی، فاطمه، «سیر تاریخی تحولات قانونی مسئولیت پزشکی در حقوق کیفری ایران»، تاریخ پزشکی، ش ۳۶، پاییز ۱۳۹۷، صص ۱۰۶-۱۱۵.
- امین، سید حسن، تاریخ حقوق ایران، تهران، دایره المعارف ایران، ۱۳۸۲.
- انجوی نژاد، سید مهدی؛ امامی، محمد، «تحولات قانون گذاری در بیع وقف و مبنای آن»، مدرس علوم انسانی، ش ۳، پاییز ۱۳۸۳، صص ۱۵۳-۱۷۸.
- بادامچی، حسین، آغاز قانون گذاری: تاریخ حقوق بین النهرین باستان، تهران، طرح نو، ۱۳۸۲.
- بادامچی، حسین، فرمان کورش بزرگ، تهران، نگاه معاصر، ۱۳۹۱.
- بادامچی، حسین، قانون حمورابی، تهران، نگاه معاصر، ۱۳۹۲.
- باقری، عباس، «سیر تحولات قانون گذاری در اسلام»، مجلس و پژوهش، ش ۵۵، بهار ۱۳۸۷، صص ۳۱۷-۳۴۸.
- بهرامی احمدی، حمید، تاریخ حقوق، ج ۱ و ۲، تهران، دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۵.
- پاشا صالح، علی، سرگذشت قانون، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۹۰.
- پزشک پور، محسن، خاطرات محسن پزشک پور، ویراستار حبیب لاجوردی؛ مصاحبه کننده ضیاء صدقی؛ [برای] طرح تاریخ شفاهی ایران مرکز مطالعات خاورمیانه دانشگاه هاروارد. مشخصات نشر: دانشگاه هاروارد، مرکز مطالعات خاورمیانه، طرح تاریخ شفاهی ایران، ۱۳۶۲.
- پش، لوران، «حاکمیت قانون در فرانسه»، ترجمه احمد مرکز مالگیری، مجلس و پژوهش، شماره پنجاه و یکم، بهار ۱۳۸۵، صص ۲۱۱-۲۵۶.
- فیرحی، داود، مفهوم قانون در ایران معاصر، نشر نی، ۱۴۰۰.
- تقی زاده، سید حسن، تاریخ مجلس شورای ملی ایران (وزیران ۳۷ کابینه سال های ۱۳۲۵ - ۳۶ ه.ش)، به کوشش عزیزالله علیزاده، تهران: فردوس، ۱۳۷۹.
- جعفر قلیخانی، ابوالفضل، قانون گذاری جمهوری اسلامی ایران در ترازوی حکمرانی خوب، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۵.
- جمعی از نویسندگان، تاریخ مجالس مشروطه: نگاهی به فراز و فرود مجلس شورای ملی از مشروطه تا انقلاب اسلامی، تهران: دیدمان، ۱۳۹۸.
- خضری بک، محمد، تاریخ حقوق اسلامی، ترجمه سید هاشم موسوی آبگرم، تهران، احسان، ۱۳۹۲.
- خواجه سروی، غلامرضا، محمد محسن شارعی، تاریخ تحولات سیاسی مجلس شورای اسلامی (۱۳۵۸ - ۱۳۹۴)، تهران: سرو اندیشه، ۱۳۹۴.
- دفتر مطالعات بنیادین حکومتی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، آشنایی با تاریخ مجالس قانون گذاری در ایران دوره اول تا دوره شانزدهم (۱۳۲۸ - ۱۲۸۵)، تهران: مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۴.
- دهقانی، علی، «استقلال قاضی در نظام قضایی ایران در پرتو تحولات قانون گذاری»، پژوهش های حقوقی، ش ۱۵، بهار ۱۳۸۸، صص ۸۳-۱۰۲.

- رستگار، نادر، بود و نبود مجلس شورای ملی: هشتاد و هشت سند منتشر نشده در پیرامون همه پرسه انحلال یا ابقای مجلس هفدهم، به کوشش نادر رستگار؛ ویراسته مصطفی زمانی نیا، تهران: سیامک، ۱۳۸۹.
- رنجبر، احمد، سنای ایران: جایگاه حقوقی و عملکرد سیاسی، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۳.
- سلطانی، سید ناصر، «آغاز رویکرد غیرتاریخی به حقوق اساسی در ایران (اولین درس نامه حقوق اساسی)»، پژوهش های حقوقی، پاییز و زمستان، شماره پانزدهم، ۱۳۸۷.
- سلطانی، سید ناصر، «مشروطیت و جدال فقیهان در مفهوم نمایندگی»، مطالعات حقوقی، سال دوم، شماره یک، بهار و تابستان ۱۳۸۹.
- سلطانی، سید ناصر، «مفهوم نمایندگی در مجلس اول»، پژوهش های حقوقی، ش ۱۹، ۱۳۸۹.
- شجعی، زهرا، نقش نمایندگان در مجالس قانون گذاری عصر مشروطیت، تهران: سخن، ۱۳۷۵.
- شهابی، محمود، ادوار فقه، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۶۶.
- شهرام نیا، امیر مسعود، پارلمان تاريسم در ایران: (بنیادهای فکری و زمینه های تاریخی در عصر مشروطیت)، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۹.
- ططری، علی، نگاهی به ساختار و کارکرد مجلس شورای ملی (دوره های سیزدهم تا شانزدهم) (مجموعه مقالات سومین نشست تخصصی تاریخ مجلس)، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۲.
- ططری، علی، نگاهی به ساختار و کارکرد مجلس شورای ملی (دوره های نوزدهم و بیستم)، (مجموعه مقالات پنجمین نشست تخصصی تاریخ مجلس)، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۴.
- فوزی، علی؛ زارعی، علی، «تحلیل بافت سیاسی، اجتماعی و تخصصی نمایندگان مجلس شورای اسلامی؛ ادوار ششم تا دهم»، جستارهای سیاسی معاصر، ش ۲۶، زمستان ۱۳۹۶، صص ۸۳-۱۰۸.
- کاتم، ریچارد، ناسیونالیسم در ایران، ترجمه احمد تدین، تهران، کویر، ۱۳۷۱.
- کاتوزیان، ناصر، کلیات حقوق، نظریه عمومی، تهران: گنج دانش، ۱۳۹۴.
- کسروی، احمد، تاریخ مشروطه ایران، تهران، نگاه، ۱۳۹۹.
- کلی، جان، تاریخ مختصر تئوری حقوقی در غرب، ترجمه محمد راسخ، تهران: نی، ۱۳۹۸.
- کوهستانی نژاد، مسعود، اختیارات، اصطلاحات و لوایح قانونی دکتر محمد مصدق، تهران: نی، ۱۳۸۳.
- کی استوان، حسین، سیاست موازنه منفی در مجلس چهاردهم، تهران: روزنامه مظهر، ۱۳۲۷.
- گراوند، مجتبی؛ سوری، ایرج، «شکل گیری نظام پارلمان تاريسم در ایران زمینه های انتقال قدرت سیاسی از قاجار به پهلوی اول»، سیاست پژوهی، ش ۵، زمستان ۱۳۹۵، صص ۷۱-۹۱.
- گرجی، ابوالقاسم، تاریخ فقه و فقها، تهران، سمت، ۱۳۷۵.
- گروسی، پائولو، تاریخ قانون در اروپا، تهران: آرون، ۱۳۹۷.
- لاکلین، مارتین، مبانی حقوق عمومی در غرب، ترجمه محمد مقتدر، تهران: مجد، ۱۳۹۴.
- مجدالاسلام کرمانی، احمد، تاریخ انحطاط مجلس: فصلی از تاریخ انقلاب مشروطیت ایران، مقدمه و تحشیه، محمود خلیل پور، اصفهان: دانشگاه اصفهان، ۱۳۵۶.
- محمصانی، صبحی، فلسفه قانون گذاری در اسلام، ترجمه اسماعیل گلستانی، تهران: امیر کبیر، ۱۳۵۸.

- محمصانی، صبحی، قوانین فقه اسلامی، ترجمه جمال الدین جمالی، تهران: موسوی، ۱۳۵۸.
- مرادخانی، فردین، خوانش حقوقی از انقلاب مشروطه ایران (تاریخ مفاهیم و نهادهای حقوق عمومی در ایران)، تهران، میزان، ۱۳۹۶.
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تاریخ مجالس قانونگذاری در ایران (از مشروطه تا پیروزی انقلاب اسلامی)، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۳.
- مرورید، یونس، ادوار مجالس قانون گذاری در دوران مشروطیت، تهران، اوحدی، ۱۳۷۷.
- مکی، حسین، تاریخ بیست ساله ایران، تهران: چاپخانه مجلس، ۱۳۲۵.
- ملائی توانی، علی رضا، مجلس شورای ملی و تحکیم دیکتاتوری رضا شاه، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱.
- منصوری، پروین، فیروزآبادی در مجلس چهاردهم، تهران: خجسته، ۱۳۸۷.
- ملک زاده، مهدی، تاریخ انقلاب مشروطیت ایران، تهران، علمی، بی تا.
- مهری، فرشید، زندگی نامه سیاسی و اجتماعی احتشام السلطنه (دومین رئیس مجلس شورای ملی)، تهران: موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۸۶.
- ناظم الاسلام کرمانی، محمد، تاریخ بیداری ایرانیان، تهران، امیر کبیر، ۱۳۸۴.
- نظری، منوچهر، رجال پارلمانی ایران (از مشروطه تا انقلاب اسلامی)، تهران: فرهنگ معاصر، ۱۳۸۸.
- نظری، منوچهر، زنان در عرصه قانون گذاری ایران (۱۳۹۵-۱۳۸۵ش)، تهران: کویر، ۱۳۹۵.
- نوریخس، امیر حسین، تاریخ تحولات حقوق عمومی در ایران، تهران: خرسندی، ۱۳۹۵.
- وستبروک، ریموند، تاریخ حقوق، ترجمه حسین بادامچی، تهران، نگاه معاصر، ۱۳۹۳.
- هاشمی، سید محمد؛ جعفر قلیخانی، ابوالفضل، «عوامل هنجاری و ساختاری قانون گذاری در نظام جمهوری اسلامی ایران»، تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین الملل، ش ۱۶، تابستان ۱۳۹۱، صص ۲۲۱-۲۸۲.
- ب) منابع عربی:
- جعفر، علی محمد، تاریخ القانون و الفقه الاسلامی، بیروت: المؤسسة الجامیه للدراسات و النشر و التوزیع، ۱۴۱۶ ق.
- عالیه، سمیر، علم القانون و الفقه الإسلامی، بیروت: مؤسسة الجامیه للدراسات و النشر و التوزیع، ۱۴۱۲ ق.
- فضلی، عبدالهادی، تاریخ التشريع الإسلامی، قم، دار الکتب الإسلامیه، ۱۳۸۲.
- القطان، مناع، تاریخ التشريع الإسلامی، التشريع و الفقه فی الإسلام، تاریخاً و منهجاً، قاهره، مکتبه وهبه، ۱۴۳۰ ق.
- کولسون، ن. ج، فی التاريخ التشريع الإسلامی، ترجمه محمد احمد سراج، بیروت، المؤسسة الجامیه للدراسات و النشر و التوزیع، ۱۴۱۲ ق.
- پ) منابع لاتین:

Amorosi, Virginia. Massimo Minale, Valerio History of Law and Other Humanities: Views of the legal world across the time, Universidad Carlos III de Madrid.

Girard, Philip. Phillips, Jim. Blake Brown, R. A History of Law in Canada, Volume One: Beginnings to 1866, University of Toronto Press, 2019.

Harris, Edward M. Democracy and the Rule of Law in Classical Athens, Cambridge University Press, 2010.

Kelly, J. M. A Short History of Western Legal Theory. Oxford: Oxford University Press, 1992.

Lee, Guy Carleton. Historical Jurisprudence: An Introduction to the Systematic Study of the Development of Law. London: Macmillan, 1900.

Mackdowell, Douglas Maurice, the law in classical Athens, Cornell University Press, 1986.

Morris, M. F. An Introduction to the History of the Development of Law. Washington, D.C.: John Byrne, 1911.

Robinson, O. F., T. D. Fergus, and W. M. Gordon. An Introduction to European Legal History. Abingdon: Professional Books, 1985.

Seagle, William. The History of Law. New York: Tudor Publishing, 1946.

Smith, Munroe. A General View of European Legal History and Other Papers. New York: Columbia University Press, 1927.

Stolleis, Michael. Dunlap, Thomas, A History of Public Law in Germany, Oxford University Press, 2004.

Watson. Alan. The Evolution of Law: Continued. Law and History Review. Vol. 5, No. 2 (Autumn, 1987), pp. 537-570.

Wauters, Bart. de Benito, Marco, The History of Law in Europe, IE University, Spain, 2017.

عنوان درس به فارسی:		جامعه شناسی قانون گذاری	
عنوان درس به انگلیسی:		Legislative sociology	
دروس پیش نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☐	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☒	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با اصول و مبانی جامعه شناسی حقوق و در نظر گرفتن ملاحظات اجتماعی در قانون گذاری

ب) اهداف ویژه:

۱. آشنایی با کاربردهای جامعه شناسی در قانون گذاری
۲. فراگیری مبانی جامعه شناسی قانون گذاری
۳. آشنا شدن با مکاتب جامعه شناسی و قانون گذاری
۴. مطالعه در مورد ملاحظات جامعه شناسی در قانون گذاری مانند عوامل اجتماعی قانون گریزی

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول: تعاریف و کلیات

- ۱- تعریف جامعه شناسی حقوق و قانون گذاری
- ۲- ویژگی های جامعه شناسی قانون گذاری
- ۳- ضرورت مطالعات جامعه شناسی و ملاحظات اجتماعی در قانون گذاری
- ۴- پیشینه استفاده از جامعه شناسی در قانون گذاری در نظام حقوقی ایران و برخی کشورهای منتخب
- ۴- منابع جامعه شناسی قانون گذاری (مناسبات قانون و وجدان جمعی و افکار عمومی)
- ۵- کاربردهای جامعه شناسی در قانون گذاری
- ۶- مجلس و قانون گذاری به مثابه نهاد و پدیده امر اجتماعی

فصل دوم: مبانی جامعه شناسی قانون گذاری

- ۱- مبانی ملاحظات اجتماعی قانون گذاری به اعتبار تأثیر عرف در منابع
- ۲- مبانی ملاحظات اجتماعی قانون گذاری به اعتبار منشأ قواعد حقوقی
- ۳- مبانی ملاحظات اجتماعی قانون گذاری به اعتبار مداخله دین
- ۴- مبانی ملاحظات اجتماعی قانون گذاری به اعتبار میزان و نحوه مشارکت مردم

۵- مبانی ملاحظات اجتماعی قانون گذاری به اعتبار اثربخشی قانو

فصل سوم: مکاتب جامعه شناسی و قانون گذاری

۱- مکتب ساختارگرایی اجتماعی و قانون گذاری

۲- مکتب کارکردگرایی ساختی و قانون گذاری

۳- مکتب تضاد و قانون گذاری

۴- مکتب انتقادی و قانون گذاری

۵- مکتب کنش متقابل نمادین و قانون گذاری

فصل چهارم: ملاحظات جامعه شناسی در قانون گذاری

۱- ضرورت و ساختار پیوست اجتماعی قوانین

۲- ملاحظات ساختی

۳- ملاحظات کارکردی

۴- ملاحظات مشارکتی

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

۱- کتب

تنهایی، حسین ابوالحسن. درآمدی بر مکاتب و نظریه های جامعه شناسی، مشهد: مرنديز، ۱۳۷۱.

چلبی، آزاده. فساد و مقبولیت قانون از منظر جامعه شناسی حقوق، تهران: نشر نی، ۱۳۹۶.

رفیع پور، فرامرز. آنومی یا آشفتگی اجتماعی، تهران: سروش، ۱۳۷۸.

ریتزر، جورج. مبانی نظریه ی جامعه شناسی معاصر و ریشه های کلاسیک آن، خلیل میرزایی-علی بقایی سرابی، تهران: جامعه شناسان، ۱۳۹۰.

صانعی، پرویز. حقوق و اجتماع، تهران: طرح نو، ۱۳۸۹.

علیزاده، عبدالرضا، مبانی رویکرد اجتماعی به حقوق، جستاری در نظریه های جامعه شناسی حقوق و بنیادهای حقوق ایران، قم: پژوهشگاه حوزه

و دانشگاه، ۱۳۸۷.

محسن اسماعیلی، دین و قانون؛ بررسی کارکرد و نقش دین در حوزه قانون و قانون گذاری، تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام، ۱۳۹۱.
موسوی، سید احمد، نقش عرف در حقوق اسلام و ایران، دانشگاه حکیم سبزواری، ۱۳۹۲.

دفلم، متیو، ترجمه سینا باستانی، جامعه شناسی حقوق بینش هایی در باب سنتی دانشوران، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ۱۳۹۸
حبیبی، حسن، جامعه شناسی حقوقی، انتشارات اطلاعات، ۱۳۸۷

۲- مقالات

سماواتی، حشمت الله. «حقوق و تغییرات اجتماعی»، دیدگاه های حقوقی، شماره ۳(۱۳۷۵): ۲۰۱-۲۱۹.

شهابی، مهدی. احمدی روزبھانی، پیام. «جامعه شناسی حقوق تأملی بر تعامل یا تضاد مفهوم تجربی از علم و بایدها و نبایدهای ارزشی»، علوم اجتماعی (دانشگاه فردوسی مشهد)، سال دهم، شماره ۲(پاییز و زمستان ۱۳۹۲): ۱۷۱-۱۹۶.

شهابی، مهدی؛ احمدی روزبھانی، پیام؛ «جامعه شناسی حقوق تأملی بر تعامل یا تضاد مفهوم تجربی از علم و بایدها و نبایدهای ارزشی»، مجله علوم اجتماعی (دانشگاه فردوسی مشهد)؛ پاییز و زمستان ۱۳۹۲ - سال دهم - شماره ۲، ۱۷۱ - ۱۹۶.

حبیب نژاد، سید احمد، «وجدان جمعی نیروی سازنده قانون اخلاقی»، فصلنامه دین و قانون، جلد ۳ شماره ۸ صفحات ۶۹-۹۶.

سید احمد حبیب نژاد و احمد تقی زاده، نیازسنجی تقنینی؛ عنصری بایسته در قانون گذاری شایسته، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حقوق عمومی، شماره ۲۶، زمستان ۱۳۹۸

علیزاده، عبدالرضا. «زمینه های پذیرش رویکرد جامعه شناختی در حقوق اسلامی»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۶۸(تابستان ۱۳۸۴): ۱۵۶-۱۱۵.

علیزاده، عبدالرضا؛ «زمینه های پذیرش رویکردی جامعه شناختی در حقوق اسلامی»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی (دانشگاه تهران)؛ تابستان ۱۳۸۴ - شماره ۶۸، ۱۱۵ - ۱۵۶.

غمامی، سید محمد مهدی، «مطالعه تطبیقی نظم عمومی و خط مشی عمومی در نظام های حقوقی موضوعه و آنگلو ساکسون»، پژوهشنامه حقوق اسلامی سال چهاردهم بهار و تابستان ۱۳۹۲ شماره ۱ (پیاپی ۳۷): ۱۲۹-۱۵۴.

مدیریت تراحات اجتماعی ناشی از بحران در پرتوی حاکمیت قانون؛ مطالعه موردی بیماری کرونا، فصلنامه علمی مطالعات امنیت اجتماعی، دوره ۱۲، شماره ۶۵، بهار ۱۴۰۰، صفحه ۱۶۱-۱۸۱.

محسنی، رضاعلی. «تحلیل جامعه شناختی قانون گریزی و راهکارهایی برای قانون گریزی و نظم عمومی»، نظم و امنیت انتظامی، سال پنجم، شماره ۱ (بهار ۱۳۹۱): ۸۳-۱۰۸.

موسوی زاده مرکیه، سید شهاب الدین، «در انتظار قانون گریزی: تحلیل متنی نظریه حاکمیت قانون در ایران»، مجلس و راهبرد، سال بیست و چهارم، شماره نود و دو، زمستان ۱۳۹۶، صص ۱۷۵-۲۰۳.

مهدی شهابی، پیام احمدی روزبھانی، «جامعه شناسی حقوق، تأملی بر تعامل یا تضاد مفهوم تجربی از علم و بایدها و نبایدهای ارزشی»، فصلنامه علوم اجتماعی، سال دهم، شماره ۴، (پاییز - زمستان ۱۳۹۲): ۱۷۱-۱۹۶.

(ب) منابع خارجی:

Alexander, Jeffrey C. Marx, Gary T. Williams, Christine L. Self, Social Structure, and Beliefs, California: UNIVERSITY OF CALIFORNIA PRESS, 2004.

Eriksson, Lars D, Making Society through Legislation, Editor(s): Luc Wintgens,

Legisprudence: A New Theoretical Approach to Legislation, Hart Publishing, 2002.

Trevino, Javier. Sociology of Law, New Jersey: Transaction, fourth printing, 2010.

Merton, Robert.K. SOCIAL THEORY AND SOCIAL STRUCTURE, New York: Macmillan Publishing, 1968.

Reza Banakar, Normativity in Legal Sociology: Methodological Reflections on Law and Regulation in Late Modernity, Springer, 2015.

Treiber, Hubert, Reading Max Weber's Sociology of Law, Oxford University Press, 2020.

Vago, Steven. Law & Society, New York: routledge, second printing, 2016.

عنوان درس به فارسی:		قانونگذاری و فناوری حقوقی	
عنوان درس به انگلیسی:		Legislation and Legaltechnology	
دروس پیش‌نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم‌نیاز:		تخصصی ☐	عملی ☐
تعداد واحد:		اختیاری ☒	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:		رساله / پایان‌نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- تبیین نقش فناوری حقوقی برای ارتقا عملکرد مجلس و نظام قانونگذاری در محورهای مسئله‌شناسی، تدوین، تصویب، تنقیح و نظارت

ب) اهداف ویژه:

۱. چستی و ویژگی های فناوری حقوقی
۲. قانونگذاری و چالشهای خاص عصر فناوری (تجسس دولتی، حریم خصوصی، مالکیت فکری، جرائم مجازی، اینترنت اشیا، حکمرانی داده ها، ...)
۳. سازوکارهای فناوری حقوقی برای ارتقاء قانونگذاری (مطالعه تطبیقی)
۴. پارلمان مجازی (الکترونیک)

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

فصل اول: کلیات

- ۱) چستی و ویژگی های فناوری حقوقی
- ۳) پیشینه استفاده از فناوری حقوقی در قانونگذاری و مقرراتگذاری در ایران و کشورهای منتخب
- ۴) چگونگی و ساحت ها
  - ۴-۱) تسهیل و ارتقاء اعمال حقوقی حاکمیت (سیاستگذاری، قانونگذاری و مقرراتگذاری)
  - ۴-۲) تسهیل و تسریع اعمال حقوقی شهروندان در نسبت با نمایندگان و مجلس
  - ۴-۳) مدل سازی قوانین
- ۵- استفاده از بانکها و سامانه های قانونگذاری
- ۶- قانونگذاری و چالشهای خاص عصر فناوری (تجسس دولتی، حریم خصوصی، مالکیت فکری، جرائم مجازی، اینترنت اشیا، حکمرانی داده ها، ...)

فصل دوم: سازوکارهای فناوری حقوقی برای ارتقاء قانونگذاری (مطالعه تطبیقی)

- ۱) مشارکت جویی و هم افزایی الکترونیک

- ۱-۱- مسئله شناسی (استفاده از فناوری های پیمایش، تحلیل داده و تقاطع گیری)
  - ۱-۲- تدوین پیش نویس
  - ۱-۳- بررسی و تصویب
  - ۱-۴- نظارت بر اجرا و ارزیابی
- ۲) تنقیح هوشمند نظام هنجاری و استفاده از هوش مصنوعی
- ۳) آگاهی و دسترسی ساده به نظام هنجاری منقح
- ۴) نظارت الکترونیک بر اجرای قانون (سامانه های خودکار نظارت بر فرآیند، سامانه های گزارش گیری، ...)
- فصل سوم: پارلمان مجازی (الکترونیک)

- ۱) تغییر الگوی قانونگذاری به قانونگذاری مستقیم و تسهیل همه پرسی
- ۲) شفافیت فرآیندهای ضرورت شناسی و بررسی پیشنهادات قانونی
- ۳) نظارت مردم بر عملکرد مجلس و نمایندگان و پاسخ خواهی از پارلمان
- ۴) ارتقاء عملکرد نظارتی پارلمان مجازی

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال	... درصد
آزمون پایان نیم سال	... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

- رودساز، حبیب؛ قربانی زاده، وجه الله؛ شادمهری، نیکتا؛ سید موسوی، سید حسن (۱۳۹۷)، تبیین الگوی بومی توسعه مشارکت الکترونیک در سیاستگذاری ایران، سیاستگذاری عمومی، تابستان، دوره چهارم، شماره ۲.
- ژانوس باربریس، دلیو آرتر داگلاس، راس پی. باکلی (۱۳۹۹)، رگ تک، ترجمه علیرضا کاظمی نیا و همکاران، انتشارات راه پرداخت.
- درشر، دنیل. (۱۳۹۷)، «مبانی بلاکچین؛ مقدمه ای غیر فنی در ۲۵ گام»، مترجم سیاوش تفضلی، تهران: انتشارات صفحه سفید، چاپ اول.
- دیلیبی، پریمورا؛ رایت، آرون. (۱۳۹۷)، «بلاکچین و قانون؛ حکمرانی کد»، مترجم حامد حیدری و یاسر زرنندی، انتشارات صفحه سفید، چاپ اول.
- شجاعان، امیر؛ تقوی فرد، سید محمد تقی؛ الیاسی، مهدی؛ محمدی، مهدی (۱۳۹۸)، ارائه مدل نظام نوآوری فناورانه در حوزه حاکمیت الکترونیک ایران، بهبود مدیریت بهار، شماره ۴۳.

– غمامی، سید محمد مهدی، علیپور، محمدرضا (۱۴۰۰)، فناوری حقوقی، دانشگاه امام صادق (ع).

– علی اخوان بهبهانی و همکاران (۱۴۰۰)، مطالعه تطبیقی مشارکت الکترونیک مردم در فرآیند قانونگذاری در کشورهای منتخب و ایران، فصلنامه مجلس و راهبرد، شماره ۱۰۲.

(ب) منابع انگلیسی:

- Chishti, Susanne; Bhatti, Sophia Adams; Dato, Akber; Indjic, Drago (2020), The legal technology handbook for investors, entrepreneurs and fintech visionaries / edited by Sophia Adams Bhatti, Akber Dato, Drago Indjic; edited-in-chief, Susanne Chishti. 1st, New Jersey: Hoboken.
-
- Goantă, Cătălina; Ranchordás, Sofia (Eds.) (2020), The regulation of social media influencers. Cheltenham, UK, Northampton, MA: Edward Elgar Publishing (Elgar law, technology, and society).
- Chishti, Susanne; Bhatti, Sophia Adams; Dato, Akber; Indjic, Drago (2020), The legaltech book. The legal technology handbook for investors, entrepreneurs and fintech visionaries / edited by Sophia Adams Bhatti, Akber Dato, Drago Indjic ; edited-in-chief, Susanne Chishti. 1st, New Jersey: Hoboken.
- Bues M-M, Matthaei E (2017), LegalTech on the rise: technology changes legal work behaviors, but does not replace its profession. Jacob K, Schindler D, Strathausen R (eds) Liquid legal: transforming legal into a business savvy, information enabled and performance driven industry. Cham: Springer.
- Frankenfield, Jake, What You Should Know About RegTech. Investopedia, 27/10/2016. Available at <<https://www.investopedia.com/terms/r/regtech.asp>>, (checked on 9/8/2020).
- Wischmeyer, Thomas; Rademacher, Timo(2020); Regulating Artificial Intelligence, cham: springer.
- Schofield, Andrew (2019): *Blockchain & Cryptocurrency Regulation*. London: Global Legal Group Ltd.
- Cvetkova, Irina (2018): CRYPTOCURRENCIES LEGAL REGULATION. *BRICS law journal* 5 (2). 128-153.
- D.Hughes, Scott (2017): CRYPTOCURRENC REGULATIONS AND ENFORCEMENT IN THE US. *Western State Law Review*, 1 (1). 1-24.
- Gikay, Asress (2018): Regulating Decentralized Cryptocurrencies Under Payment Services Law: Lessons from the European Union. *Journal of Law, Technology, & the Internet* 9 (1) , 1 (1st). 1-35.
- Global Legal Research Directorate staff; Law Library of Congress (2018): Regulation of Cryptocurrency Around the World.
- Goitom; Hanibal (2018): Regulation of Cryptocurrency in Selected Jurisdictions.
- Gorden, Claire; Saravalle, Edoardo; Solomon-Strauss, Julia (2018): UNCHARTED WATERS. A Primer on Virtual Currency Regulation Around the World. *THE CENTER OF LAW AND SECURITY; NYU SCHOOL OF LAW*.

عنوان درس به فارسی:		مقررات گذاری	
عنوان درس به انگلیسی:		Regulation	
دروس پیش نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☐	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☒	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با اصول و مبانی و قواعد مقررات گذاری

ب) اهداف ویژه:

۱. آشنایی با اصول حاکم بر مقررات گذاری و مراجع وضع
۲. آشنا شدن با نظارت بر مقررات گذاری
۳. آشنایی با مشارکت مردم در وضع یا لغو مقررات
۴. آشنا شدن با ارزیابی تاثیرات اجرای مقررات

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول: کلیات

- ۱- تعریف مقررات و مقررات گذاری
- ۲- نسبت مقررات گذاری با قانون گذاری و سیاست گذاری
- ۳- ضرورت مقررات گذاری
- ۳- پیشینه مقررات گذاری در جهان و ایران
- ۴- نظام و صلاحیتهای مراجع و نهادهای مقررات گذاری در ایران
- ۵- انواع مقررات گذاری: (ملی/محلی و عام/تخصصی و مستقل/اجرائی و ...)
- ۶- انواع و هرم مقررات

فصل دوم: اصول حاکم بر مقررات گذاری

- ۱- اصل حاکمیت قانون
- ۲- اصل پاسداری از شرع و نقش فقهای شورای نگهبان
- ۲- اصل عدم امکان وضع تکالیف عام الشمول نسبت به شهروندان توسط مقررات
- ۳- اصل عطف بماسبق نشدن

۴- اصل شفافیت

۵- اصل ثبات

۶- اصل کارآمدی

۷- اصل روزآمدی و اثربخشی

۸- اصل عدم تفویض قانونگذاری به مقرراتگذاری

۹- اصل مشارکت مجریان، متخصصان و ذینفعان

۱۰- اصول مقرراتگذاری ناشی از نظارت قضائی: اصل تناسب، عقلایی بودن، اصل عدم تبعیض، ...

فصل سوم: نظارت بر مقرراتگذاری

۶- جهت نظارت بر مقررات (از حیث مغایرت با شرع، قانون، تضييع حقوق اشخاص، خروج از صلاحیت) و ضمانت اجراهای آن

۷- انواع نظارت بر مقررات (اداری، شبه قضائی، قضائی، پارلمانی)

۸- نظارت بر عدم اجرای مقررات و ضمانت اجراهای

فصل چهارم: مشارکت مردم در وضع یا لغو مقررات

۱- تخصصی

۲- ملی و محلی

۳- صنفی

فصل پنجم: ارزیابی تاثیرات اجرای مقررات

۱- مراجع ارزیابی

۲- روشهای ارزیابی

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد

آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

کتب

عطریان، فرامرز (۱۳۹۷) جهات ابطال عوارض شوراهاى اسلامى در ديوان عدالت ادارى، پژوهشگاه قوه قضائيه.
مسعود فريادى، فاطمه بداعى، باقر انصارى (۱۳۹۰)، سازوکارهاى حقوقى ارزىابى آثار مقررات گذارى در نظام حقوقى ايران، معاونت تدوين،
تنقيح و انتشار قوانين و مقررات رياست جمهورى.
مولابىگى، غلامرضا (۱۳۹۸)، صلاحيت و آئين دادرسى ديوان عدالت ادارى، ناشر: جنگل جاودانه.

مقالات

آقاى طوق، مسلم (۱۳۹۷)، تأملى در خصوص اثر ابطال مقررات مغاير با قانون، مطالعات حقوق عمومى، دوره ۴۸، تابستان، شماره ۲.
آقاى طوق، مسلم (۱۳۹۸)، نظارت قضائى بر عدم وضع مقررات در ايران در پرتو حقوق ادارى تطبيقى، مطالعات حقوق عمومى، دوره ۴۹،
پايز، شماره ۳.
جواد تقى زاده، مرتضى؛ نجابت خواه، ميثاق (۱۳۹۶)، ذاکر عباسى، امکان سنجى صلاحيت مقررات گذارى شوراي نگهبان، فقه و حقوق
اسلامى سال هشتم پايز و زمستان، شماره ۱۵.
رستمى، ولى؛ حسيني پور اردکانى، سيد مجتبى (۱۳۹۹)، بايسته‌هاى مقررات گذارى محلى، دانش حقوق عمومى سال نهم، زمستان، شماره ۳۰.
حبيب نژاد سيداحمد، عامرى زهرا (۱۳۹۸) نقش مشارکت مردم در وضع مقررات شهرى؛ مطالعه تطبيقى در حقوق غرب و ايران، پژوهش
تطبيقى حقوق اسلام و غرب، پايز، دوره ۶، شماره ۳ (پيايى ۲۱).
درويشوند، ابوالفضل؛ راجى، سيد محمدهادى (۱۳۹۰)، تحليلى بر نظارت بر قوانين و مقررات در نظام حقوقى جمهورى اسلامى ايران، حکومت
اسلامى، سال شانزدهم، پايز، شماره ۳ (پيايى ۶۱).
غمامى، سيد محمدمهدى؛ معين، وحيد (۱۳۹۹)، جاىگاه اصل سرعت و روزآمدى مقررات گذارى خوب در نظام ادارى ايران، آموزه‌هاى
حقوقى گواه سال ششم بهار و تابستان، شماره ۱ (پيايى ۱۰).
هداوند، مهدى (۱۳۸۵)، درآمدى بر مقررات گذارى اجتماعى، فصلنامه حقوق عمومى، ۱۳۸۵، شماره ۲.
(ب) منابع خارجى:

Francesca Bignami, David Zaring (2016), Comparative Law and Regulation: Understanding the Global Regulatory Process, Edward Elgar Publishing.

Robert V. Percival, Christopher H. Schroeder, Alan S. Miller, James P. Leape (2017), Environmental Regulation: Law, Science, and Policy, Wolters Kluwer Law & Business.

Bronwen Morgan, Karen Yeung (2007), An Introduction to Law and Regulation: Text and Materials, Cambridge University Press.

عنوان درس به فارسی:		قانونگذاری و حقوق بین الملل	
عنوان درس به انگلیسی:		Legislation and international law	
دروس پیش نیاز:		نظری ☒	پایه ☐
دروس هم نیاز:		عملی ☐	تخصصی ☐
تعداد واحد:	۲	نظری-عملی ☐	اختیاری ☒
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با مناسبات قانون گذاری و معاهدات بین المللی

ب) اهداف ویژه:

۱. مطالعه منابع حقوق بی الملل و جایگاه آنها در حقوق ملی
۲. آشنا شدن با جایگاه اسناد بین المللی در نظام حقوقی بین المللی (اسناد الزام آور و اسناد نرم، معاهدات قانون ساز و معاهدات قرارداد- بنیان، اسناد جهانی، چند جانبه و دوجانبه و ...)
۳. آشنایی با پارلمان و الحاق به معاهدات بین المللی
۴. مطالعه تأثیر حقوق بین الملل بر نظام قانونگذاری

پ) مباحث یا سرفصلها:

فصل اول: منابع حقوق بین الملل و جایگاه آنها در حقوق ملی

- ۱- جایگاه اسناد بین المللی در نظام حقوقی بین المللی (اسناد الزام آور و اسناد نرم، معاهدات قانون ساز و معاهدات قرارداد- بنیان، اسناد جهانی، چند جانبه و دوجانبه و ...)
- ۲- عرف بین المللی
- ۳- رویه قضایی بین المللی
- ۴- اصول کلی حقوق

فصل دوم: پارلمان و الحاق به معاهدات بین المللی

۱. الگوهای الحاق به معاهدات بین المللی
۲. تصمیم گیری نسبت به الحاق یا عدم الحاق به معاهدات بین المللی
۳. آیین تنظیم و تصویب لایحه الحاق به معاهدات بین المللی
۴. نقش پارلمان در بررسی و تصویب لوایح الحاق به معاهدات

۵. آیین و آثار گنجاندن شرط (تحفظ) در معاهدات و اعلامیه های توضیحی
  ۶. مطالعه رویه شورای نگهبان در خصوص قوانین الحاق به معاهدات
- فصل سوم: تأثیر حقوق بین الملل بر نظام قانون گذاری
۱. جایگاه منابع بین المللی در سلسله مراتب قواعد حقوقی
  ۲. آثار و محدودیت های الحاق به معاهدات بین المللی برای نظام قانون گذاری
  ۳. آثار و محدودیت های اسناد توصیه ای در حقوق ملی (اعلامیه ها، برنامه های اقدام، قوانین الگو و ...) برای نظام قانون گذاری
  ۴. آثار و محدودیت های عرف های بین المللی برای نظام قانون گذاری
  ۵. آثار و محدودیت های رویه قضایی بین المللی بر نظام قانون گذاری
  ۶. آثار اصول کلی حقوق در حقوق بین الملل بر نظام قانون گذاری
  ۷. آثار و پیامدهای نقض موازین بین المللی
- ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:**

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال	... درصد
آزمون پایان نیم سال	... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

- هدایت الله فلسفی، حقوق بین الملل معاهدات، فرهنگ نشر نو، آسیم، ۱۳۹۵.
- محمد رضا ضیائی بیگدلی، حقوق معاهدات بین المللی، گنج دانش، ۱۳۸۳.
- محمد رضا ضیائی بیگدلی، اسلام و حقوق بین الملل، گنج دانش، ۱۳۹۵ موسی زاده، ابراهیم، حقوق بین الملل در اسلام، میزان، ۱۳۹۵
- ربکا والاس، حقوق بین الملل، ترجمه قاسم زمانی و مهناز بهراملو، مؤسسه مطالعات و پژوهش های حقوقی، ۱۳۸۲.
- آنتونیو کاسسه، حقوق بین الملل، ترجمه دکتر حسین شریفی طراز کوهی، میزان، ۱۳۹۶.
- ب) منابع خارجی:

Murray Hunt, Hayley J Hooper and Paul Yowell (eds), *Parliaments and Human Rights, Redressing the Democratic Deficit*, Hart Publishing 2015.

OHCHR Draft Principles on Parliaments and human rights, ,

Human Rights Council, Second session of the Forum on Human Rights, Democracy and the Rule of Law - Report of the Chair, 2019.

Report on Legislative Initiative adopted by the Venice Commission at its 77th Plenary Session (Venice, 12-13 December 2008)

Report on the implementation of Integrating International Human Rights Treaties in domestic law and the role of courts, adopted by the Venice Commission at its 100th plenary session (Rome, 10-11 October 2014)

The European Commission for Democracy through Law (VENICE COMMISSION) The Relationship Between Domestic and International Law, 1993.

Report on exclusion of offenders from Parliament, adopted by the Council of Democratic Elections at its 52nd meeting (Venice, 22 October 2015) and by the Venice Commission at its 104th Plenary Session (Venice, 23-24 October 2015)

سیاست گذاری عمومی و قانون گذاری		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد	Public policy making & legislation	عنوان درس به انگلیسی:
پایه ☐ نظری ☒		دروس پیش نیاز:
تخصصی ☐ عملی ☐		دروس هم نیاز:
اختیاری ☒ نظری-عملی ☐	۲	تعداد واحد:
رساله / پایان نامه ☐	۳۲	تعداد ساعت:

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با اصول و مبانی و قواعد و کاربرت و تاثیر آن در قانون گذاری

اهداف ویژه:

۱. آشنایی با اصول حاکم بر سیاست گذاری عمومی در نظام تقنینی
۲. آشنایی با نهادهای سیاست گذار مانند شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای عالی فضای مجازی و ...
۳. آشنا شدن با نظریه ها فرآیند سیاست گذاری عمومی
۴. آشنایی با فرآیند و اجرا سیاست گذاری عمومی
۵. فرا گرفتن مناسبات قانون گذاری و سیاست های عمومی

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول: کلیات

- ۱- چیستی سیاست گذاری عمومی
  - ۲- انواع سیاست گذاری حقوقی (تقنینی، قضائی، اجرایی)
  - ۳- پیشینه سیاست گذاری عمومی در ایران و جهان، و ورود به نظام قانون گذاری
  - ۴- مراجع سیاست گذار عمومی در نظام حقوقی ایران و هرم ارتباط آنها
  - ۵- مشارکت بخش غیردولتی (جامعه مدنی، احزاب، ذینفعان) در سیاست گذاری عمومی و قانون گذاری
- فصل دوم: اصول حاکم بر سیاست گذاری عمومی در نظام تقنینی

۱. تحقق سریع اهداف عمومی و با کیفیت
۲. کاهش ضایعات و هزینه های ملی
۳. جلوگیری از پراکندگی و هم افزایی
۴. سازگاری

۵. کنترل پیامدها

۶. انتخاب عقلایی و حکیمانه

۷. انسجام

۸. نظارت پذیری

فصل سوم: نظریه ها فرآیند سیاستگذاری عمومی

۱- نظریه چارچوب جریانات چندگانه

۲- نظریه تعادل نقطه ای

۳- نظریه طرح خط مشی و ساخت اجتماعی

۴- نظریه بازخورد خط مشی و فرآیندهای سیاستگذاری

۵- نظریه چارچوب ائتلاف مدافع

۶- نظریه خط مشی گذاری مبتنی بر شواهد

۷- نظریه انتخاب عمومی و قانونگذاری

۸- سایر نظریه ها

فصل چهارم: فرآیند و اجرا سیاستگذاری عمومی

۱- مسئله یابی

۲- تصمیم سازی: قانونگذاری و مقرراتگذاری

۳- مشروعیت بخشی

۴- اجرا سیاستها: مدیریت اجرا، رفع موانع تحقق، نظارت و ضمانت اجرا (اجرا پژوهی)

فصل پنجم: مناسبات قانونگذاری و سیاستهای عمومی

۱- قانونگذاری سیاستهای عمومی (سیاستهای کلی، قوانین سیاستگذار، برنامه های توسعه پنج ساله، برنامه و سیاستهای دولت)

۲- نظارت قانونگذار بر اجرای سیاستهای عمومی

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

کتاب

اسمیت و لریمر (۱۳۹۶)، درآمدی نظری بر سیاست عمومی، ترجمه عطارزاده، انتشارات علمی و فرهنگی.
الوانی، سید محمد؛ شریف زاده، فتاح (۱۳۸۳)، فرآیند خط مشی گذاری عمومی، دانشگاه علامه طباطبائی.
پیرمولر (۱۳۷۸)، سیاستگذاری عمومی، مترجم: حمیدرضا ملک محمدی، نشر دادگستر.

دانایی فرد، حسن (۱۳۹۵)، گفتارهایی جدید در خط مشی گذاری عمومی، دانشگاه امام صادق (ع)

کاترین الیون و کاترین ورنون (۱۳۸۷)، مباحثی در باب نظریه انتخاب عمومی، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی.

مجموعه نویسندگان، دایره المعارف حقوق عمومی (۱۳۹۷)، ناشر: دانشگاه امام صادق (ع).

مایکل ای کرفت، اسکات آر فرلانگ (۱۳۹۶)، سیاستگذاری عمومی: قوانین دولتی، سیاست‌ها، تحلیل و جایگزینی‌ها، مترجم: نادر هوشمندیار، انتشارات شور آفرین.

قلی پور، رحمت ا...؛ غلامپور آهنگر، ابراهیم (۱۳۸۹)، فرایند سیاستگذاری عمومی در ایران، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی.

مقالات

اعظم میرزمانی؛ سید حسین اخوان علوی؛ ابراهیم حاجی نژادی (۱۳۹۸) فهم نقش سیاست بوروکراتیک در اجرای خط‌مشی‌های عمومی در ایران: مطالعه موردی قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، فصلنامه سیاستگذاری عمومی دانشگاه تهران، دوره ۵، شماره ۴، زمستان، صفحه ۵۷-۷۳.

پدرام سعید (۱۳۸۲)، راهنمای سیاستگذاری در قانونگذاری: بررسی الگوی «ارزیابی تاثیرات قانون»، مجلس و پژوهش، سال دهم، فوق العاده پاییز، شماره ۴۰.

راضیه امامی میبدی؛ محمد آزادانی (۱۳۹۹)، پیشنهادهایی برای تعبیه ارزیابی سیاست‌ها، قوانین و مقررات در فرایند تصمیم‌گیری، فصلنامه سیاستگذاری عمومی دانشگاه تهران، دوره ۶، شماره ۱، بهار، صفحه ۳۲۳-۳۴۶.

غمامی، سید محمد مهدی؛ حکمت نیا، محمود (۱۳۹۸) آسیب‌شناسی تقنین سیاست‌های جمعیتی و ارائه شاخص‌های مطلوب، فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، ۸۶ شماره پیاپی ۲۲، صفحه ۳۱-۵۸.

مرکز مالگیری، احمد (۱۳۹۰)، تاملی در مرزهای سیاستگذاری و قانونگذاری (مطالعه موردی: مفاد قانون برنامه پنجم توسعه در حوزه فرهنگی)، پاییز، دوره ۱۸، شماره ۶۷، از صفحه ۲۱۳ - ۲۵۱.

هادی لطفی؛ کرم الله دانشفرد؛ مرتضی موسی خانی (۱۳۹۹)، بررسی تطبیقی نقش سازمانهای مردم نهاد در فرایند خط مشی گذاری عمومی ایران و کشورهای منتخب، فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست گذاری عمومی، دوره ۱۰، شماره ۳۶، صفحه ۱۶۴-۱۸۳.

رئوفی، عبدالغفور؛ رنجبر، احمد (۱۳۹۵)، جایگاه مجلس شورای اسلامی در اجرای سیاستهای کلی نظام، تحقیقات جدید در علوم انسانی، پاییز، دوره سوم - شماره ۱۳، صفحه ۹۵ - ۱۰۸.

وکیلان حسن، بررسی نقش و نحوه تأثیر گروه های ذینفع در سیاست گذاری برای فضای کسب و کار، دانشنامه حقوق اقتصادی پاییز و زمستان ۱۳۹۴ شماره ۸، صفحه ۶۸-۹۶.

(ب) منابع خارجی:

Mark Carlton Miller, Jeb Barnes (2004), Making Policy, Making Law: An Interbranch Perspective, Georgetown University Press.

Larry N. Gerston (2015), Public Policy Making: Process and Principles, M.E. Sharpe.

Damon Alexander, Jenny M. Lewis (2014), Making Public Policy Decisions: Expertise, skills and experience, Routledge.

Robert Poinard, Jean-Pierre Nioche (2007), Public policy evaluation in France, Journal of Public Policy Analysis and Management, Volume5, Issue1, Pages 58-72.

Thierry Delpuech, Laurence Dumoulin, Claire de Galember (2014), Droit et action publique, Sociologie du droit et de la justice, pages 143 à 174.

Helen Wallace, Mark A. Pollack, Christilla Roederer-Rynning, Alasdair R. Young (2020), Policy-Making in the European Union, Oxford University Press.

Jeffery A. Jenkins, Eric M. Patashnik (2016), Congress and Policy Making in the 21st Century, Cambridge University Press.

عنوان درس به فارسی:		اصول و فنون قانون نویسی	
عنوان درس به انگلیسی:		Principles and techniques of legislative drafting	
دروس پیش نیاز:		پایه ☐	نظری ☒
دروس هم نیاز:		تخصصی ☐	عملی ☐
تعداد واحد:	۲	اختیاری ☒	نظری-عملی ☐
تعداد ساعت:	۳۲	رساله / پایان نامه ☐	

اگر واحد عملی دارد، چه نوع آموزش تکمیلی نیاز است؟: سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

الف) هدف کلی:

- آشنایی دانشجویان با اصول و فنون قانون نویسی

ب) اهداف ویژه:

۱. آشنایی با صلاحیت ابتکار قانون
۲. آشنا شدن اصول ماهوی حاکم بر تدوین پیش نویس قوانین
۳. آشنایی با نهادهای متولی و فرایندهای تهیه پیش نویس قوانین
۴. آشنا شدن با اصول شکلی تنظیم پیش نویس طرح ها و لوایح قانونی

پ) مباحث یا سرفصل ها:

فصل اول: صلاحیت ابتکار قانون

۱- صلاحیت نمایندگان مجلس شورای اسلامی

۱-۱- صلاحیت های انحصاری

۱-۲- صلاحیت های مشترک

۱-۳- حدود صلاحیت

۲- صلاحیت هیأت وزیران در تهیه لوایح قانونی

۱-۲- صلاحیت های انحصاری

۲-۲- صلاحیت های مشترک

۳-۲- حدود صلاحیت

۳- صلاحیت رئیس قوه قضائیه در خصوص لوایح قضایی

۴- صلاحیت شورای عالی استان ها

فصل دوم: اصول ماهوی حاکم بر تدوین پیش نویس قوانین

۱- اصول قانونی بودن و ممنوعیت خودسری

۲- اصول عدالت و برابری

۳- اصول ضرورت و تناسب

۴- اصول امنیت و ثبات

۵- اصول کارآمدی و کارایی

فصل سوم: نهادهای متولی و فرایندهای تهیه پیش نویس قوانین

۱- نهادهای متولی تهیه پیش نویس لوایح و طرح ها

۲- فرایندهای تهیه پیش نویس لوایح و طرح ها

۳- مشارکت ذینفعان در تدوین پیش نویس قانون

فصل چهارم: اصول شکلی تنظیم پیش نویس طرح ها و لوایح قانونی

۱- اصول و فنون ساختاربندی قوانین (مشمول بر عنوان بندی، اهداف، قلمرو شمول، مفاد اصلی، مفاد انتقالی)

۲- شماره گذاری مواد (مشمول بر شماره گذاری مسلسل، شماره گذاری غیرمسلسل و شماره گذاری ترکیبی)

۳- زبان قانون نویسی (مشمول بر رویکرد ساده نویسی، رویکرد فنی نویسی، رویکرد ترکیبی)

۴- اصول و فنون نگارش و ویرایش پیش نویس قوانین (مشمول بر رعایت انسجام، رعایت وضوح و روشنی، رعایت قواعد دستور زبان، ارقام و

مبالغ و ...)

۵- اصول و فنون احاله (ارجاع) در قانون نویسی

۵-۱- مفهوم شناسی و دسته بندی احاله (تأسیسی و اعلامی، درونی و بیرونی، ایستا و احاله پویا و ...)

۵-۲- احکام احاله های قانونی

۶- تهیه پیوست های قانونی (ضمایم و جداول)

۶-۱- مفهوم و دسته بندی پیوست ها

۶-۲- اصول و فنون تنظیم پیوست ها

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد

آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

کلاس درس و تجهیزات سمعی و بصری

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الف) منابع فارسی:

کتب

انصاری، باقر، اصول و فنون قانون گذاری، انتشارات دادگستر، ۱۳۹۹.

رینرسون، آرتور جی، قانون نویسی گام به گام، سمت، ۱۳۹۹

بیگ زاده، صفر، شیوه نامه نگارش قانون، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲

مقالات

انگ، سوین، تورم تقنینی و کیفیت قانون، در: گفتارهایی در قانون و قانون گذاری (مجموعه مقالات)، تألیف و ترجمه حسن و کیلیان، تهران، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰.

حبیبی، حسن، زبان حقوق، نامه فرهنگستان، فصلنامه فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی، شماره ۱، بهار ۱۳۷۴.

دلونی، پل، نقش تهیه کنندگان پیش نویس قانون در تعیین محتوای قوانین، در: گفتارهایی در قانون و قانون گذاری (مجموعه مقالات)، تألیف و ترجمه حسن و کیلیان، تهران، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰.

طاهری، آزاده السادات- عامری، فائزه و احمد مرکز مالگیری، ابتکار قانون گذاری؛ بررسی آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی در خصوص چگونگی ارائه طرح ها و لوایح قانونی، گزارش مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره ۹۸۴۰، ۱۳۸۸.

واحدی، غلامحسین، گفتاری در نگارش و ویرایش قانون، مجموعه مقالات همایش یکصدمین سال قانون گذاری، معاونت پژوهشی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۶.

ب) منابع خارجی:

B. R. Atre , Legislative Drafting: Principles and Techniques, 5th Edition, Universal Law Publishing- An Imprint of LexisNexis, 2017.

Cornu, Gerard, Linguistique juridique, deuxième édition, Delta et Montchrestien, Byrouth et Paris, 2000.

Guide de légistique, 3e édition mise à jour 2017, La documentation Française, 2017.

Peter Butt, Richard Castle, Modern Legal Drafting ,Cambridge University Press, 2006.

Piazzon, Thomas, La Securite Juridique, Edition Alpha, 2010.

V. C. R. A. C. CRABBE, Legislative Drafting, Cavendish Publishing Limited,

